

ΑΙΤΗ-ΕΛΛΑΔΑ

1821-2021

-RESPECT-

Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Πολυτεχνική Σχολή
Τμήμα Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και
Συστημάτων

Επιβλέπουσα: Λεοντακιανάκου Ειρήνη, Επίκουρη Καθηγήτρια ΤΜΣΠΣ

Μελέτη της εξέλιξης της ελληνικής αφίσας, από τον 19^ο έως τον 21^ο αιώνα. Σχεδιασμός αφίσας για την έκθεση «Ταξίδι προς την ελευθερία. Respect, Αϊτή-Ελλάδα 1821-2021» με αφορμή την επέτειο για τα 200 χρόνια της Ελληνικής επανάστασης.

Διπλωματική Εργασία

Γαρουφαλή Κωνσταντίνα, 5112016017

Σύρος, Οκτώβριος 2022

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία είναι εξ' ολοκλήρου δικό μου έργο και κανένα μέρος της δεν είναι αντιγραμμένο από έντυπες ή ηλεκτρονικές πηγές, μετάφραση από ξενόγλωσσες πηγές και αναπαραγωγή από εργασίες άλλων ερευνητών ή φοιτητών. Όπου έχω βασιστεί σε ιδέες ή κείμενα άλλων, έχω προσπαθήσει με όλες μου τις δυνάμεις να το προσδιορίσω σαφώς μέσα από την καλή χρήση αναφορών ακολουθώντας την ακαδημαϊκή δεοντολογία.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η αφίσα είναι ένα έντυπο εκτυπωμένο κομμάτι αναρτημένο σε δημόσιους χώρους με σκοπό την πληροφόρηση του κόσμου, είτε για κοινωνικές, πολιτικές, αθλητικές, εκδηλώσεις είτε για να διαφημίσουν κάποιο προϊόν είτε για θίξουν ένα κοινωνικό πρόβλημα. Οι πρώτες αφίσες εμφανίζονται τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Ελλάδα στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, περίοδος που συμπίπτει με την άνθιση της Ελληνικής Λαϊκής Εικονογραφίας.

Το θεωρητικό μέρος της παρούσας διπλωματικής ασχολείται με την εξέλιξη και την ιστορία της Ελληνικής αφίσας ενώ το σχεδιαστικό μέρος της με τον σχεδιασμό της αφίσας για την Έκθεση με τίτλο «Αϊτή-Ελλάδα 1821-2021, ταξίδι προς την Ελευθερία, Respect» για τα 200 της Ελληνικής Επανάστασης.

Το πρώτο κεφάλαιο μελετάει τη ιστορική αναδρομή της αφίσας με μικρές αναφορές στις τις πρώτες αφίσες που εμφανίστηκαν τον 15^ο αιώνα. Έπειτα, μελετά την επανάσταση στην εξέλιξη της αφίσας που επέφερε η ανακάλυψη της έγχρωμης λιθογραφίας από τον ζωγράφο Ζουλ Σερετ. Στην συνέχεια αναφέρονται τα σημαντικότερα κινήματα και οι καλλιτέχνες που επηρέασαν την εξέλιξη της αφίσας, και ακολούθως οι εξελίξεις στον χώρο της αφίσας τον 20 αιώνα από την εποχή του πρώιμου μοντερνισμού έως και την δεκαετία του 1990.

Το δεύτερο κεφάλαιο ασχολείται με την ιστορία της Ελληνικής αφίσας η οποία αρχίζει μετά από από την Επανάσταση του 1821, ανθίζει τον 19^ο αιώνα και γνωρίζει μεγάλη απήχηση την εποχή του Ελληνικού κινηματογράφου με την εμφάνιση ενός καινούργιου είδους της γιγαντοαφίσας. Τα επόμενα χρόνια η Ελληνική αφίσα παίζει εξίσου σημαντικό ρόλο τόσο κατά την διάρκεια της Μεταπολίτευσης όσο και τα χρόνια που ακολουθούν αυτής.

Τέλος στο τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο καταγράφονται τα στάδια του σχεδιασμού της αφίσας τα οποία πρέπει να ακολουθήσει ο σχεδιαστής, καθώς και τα στάδια σχεδίασης των τριών αφισών που σχεδιάστηκαν για την Έκθεση όπως και η επιλογή της τελικής αφίσας.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών του τμήματος Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων του Πανεπιστημίου Αιγαίου, υπό την επίβλεψη και καθοδήγηση της Επίκουρου Καθηγήτριας κ. Ειρήνης Λεοντακιανάκου.

Θα ήθελα λοιπόν να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κ. Λεοντακιανάκου για την άψογη συνεργασία, την καθοδήγηση, τις παραγωγικές της συμβουλές και παρατηρήσεις, καθώς την κ. Φλωρεντία Οικομίδου για την βοήθεια που μου προσέφερε τον σχεδιασμό των τριών αφισών για την έκθεση με τίτλο «Αϊτή-Ελλάδα 1821-2021, ταξίδι προς την Ελευθερία, Respect». Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω την κ. Παρασκευή Κοντού και κ. Βασιλική Γουβαλά υπάλληλοι των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών Σύρου και Σάμου αντίστοιχα για την άψογη εξυπηρέτηση και παροχή βιβλίων.

Με την ολοκλήρωση αυτής της διπλωματικής, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου, τους γονείς μου και την αδελφή μου, για την ηθική και ψυχολογική συμπαράσταση και υποστήριξη κατά τη διάρκεια τόσο της διπλωματικής εργασίας όσο και των σπουδών μου.

Κωνσταντίνα Γαρουφαλή

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	3
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	4
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	5
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	7
ABSTRACT.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	9
Η ΑΦΙΣΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ.....	9
ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΩΝ ΔΕΚΑΕΤΙΩΝ.....	9
1.1 Η πρώτη εμφάνιση της αφίσας στον κόσμο και η τεχνολογία κατασκευής της: Λιθογραφίας.....	9
1.2 Τι είναι η αφίσα.....	13
1.2.1 Τα είδη της αφίσας.....	13
1.3 Η αφίσα τον 19ο αιώνα και εφεύρεση της Χρωμολιθογραφίας.....	14
1.4 Τα σημαντικότερα κινήματα και οι καλλιτέχνες στα τέλη του 19ου αιώνα που επηρέασαν την εξέλιξη τη αφίσας.....	15
1.4.1 Αρ Νουβό.....	15
1.4.2 Ζούλ Σερέτ.....	16
1.4.3 Ανρί Τουλούζ Λωτρέκ.....	23
1.5 Αρχές του 20ου αιώνα και πρώιμος μοντερνισμός.....	29
1.6 Οι εξελίξεις της αφίσας τον 20 ^ο αιώνα από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.....	33
1.6.1 Η αφίσα κατά την διάρκεια του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου και κινήματα πρωτοπορίας των αρχών του 20ου αιώνα.....	33
1.6.2 Η εξέλιξη της αφίσας μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.....	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	40
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΦΙΣΑΣ.....	40
2.1 Η πρώτη εμφάνιση της ελληνικής αφίσας μετά την Επανάσταση του 1821.....	40
2.2 Η εμφάνιση της αφίσας τον 20 ^ο	41
αιώνα και οι λόγοι που κατέστησαν την συλλογή αφισών δύσκολη.....	41
2.3 Η εμφάνιση της Ελληνικής Λαϊκής Εικονογραφίας τον 19 ^ο αιώνα.....	42
2.4 Η συμβολή του Νικόλαου Γύζη στην Ελληνική αφίσα.....	44
2.5 Η εμφάνιση των πρώτων επαγγελματικών αφισών από την δεκαετία του 1910.....	46
2.6 Η ελληνική αφίσα την δεκαετία του 1930.....	53

2.7 Η ελληνική αφίσα την περίοδο του ελληνοϊταλικού πολέμου και της γερμανικής κατοχής.....	54
2.8 Η άνθιση της γιγαντοαφίσας μέσα από τον κινηματογράφο	59
2.9 Η εξέλιξη της αισθητικής της αφίσας από την δεκαετία του 1950 και μετά	66
2.10 Η αφίσα την δεύτερη πενήτηκονταετία του 1950 και οι πρώτες αφίσες από τις Διεθνείς Εκθέσεις Αφίσας.....	70
2.11 Η αφίσα την περίοδο της Δικτατορίας του 1967	73
2.12 Η αφίσα κατά την περίοδο της Μεταπολίτευσης	77
2.13 Η αφίσα στον 21ο αιώνα.....	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	82
ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	82
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΑΦΙΣΑΣ.....	82
3.1 Ο Σκοπός και η λειτουργία της αφίσας.....	84
3.2 Ποια είναι τα κριτήρια αξιολόγησης της αφίσας	84
3.3 Το Απευθυνόμενο Κοινό.....	84
3.4 Η τοποθεσία της αφίσας	85
3.5 Τα βήματα για την παραγωγή αφίσας	85
3.5.1 Βήμα 1: Σχεδιασμός του μηνύματος	85
3.5.2 Βήμα 2: Οπτικοποίηση του μηνύματος.....	86
3.5.3 Οι εικόνες, τα γραφικά, τα χρώματα	88
3.6 Τα στάδια εξέλιξης των τριών αφισών και η ανάλυση των σταδίων τους ..	89
3.6.1 Στάδια εξέλιξης της πρώτης αφίσας	90
3.6.2 Στάδια εξέλιξης της δεύτερης αφίσας	92
3.6.3 Στάδια εξέλιξης της τρίτης αφίσας.....	93
3.7 Επιλογή αφίσας για την Έκθεση.....	94
3.8 Οι εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν στον.....	95
σχεδιασμό της αφίσας.....	95
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	96
Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία.....	96
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	96
Διαδικτυακές Πηγές.....	96
Πηγές Εικόνων	99
Εικόνες 1 ^{ου} Κεφαλαίου	99
Εικόνες 2 ^{ου} Κεφαλαίου	100
Εικόνες 3 ^{ου} Κεφαλαίου.....	101

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία ασχολείται με την ιστορία και την εξέλιξη της ελληνικής αφίσας καθώς και με τον σχεδιασμό της αφίσας για την Έκθεση με τίτλο «Αϊτή-Ελλάδα 1821-2021, ταξίδι προς την Ελευθερία, Respect» για τα 200 της Ελληνικής Επανάστασης. Σε πρώτο επίπεδο παρουσιάζεται μια ιστορική αναδρομή της αφίσας έχοντας ως αφετηρία τον 19^ο αιώνα εποχή κατά την οποία ανακαλύφθηκε η λιθογραφία από τον Αλοΐς Ζενεφέλντερ έως και την δεκαετία του 1990 με την εμφάνιση του Ντέιβντ Κάρσον ο οποίος φέρνει την επανάσταση στην γραφιστική με το αντισυμβατικό του στυλ. Ακολούθως δίνετε ιδιαίτερη έμφαση στην ιστορία της Ελληνικής αφίσας ξεκινάει με την εμφάνιση από την Επανάσταση του 1821 η οποία και αναπτύσσεται στα μέσα του 19^{ου} αιώνα περίοδος της άνθισης της Λαϊκής Εικονογραφίας. Στην συνέχεια από τις πρώτες επαγγελματικές τοιχοκολλημένες αφίσες της δεκαετίας του 1910, φτάνει έως τις ψηφιακές αφίσες του 21^{ου} αιώνα. Τέλος καταγράφονται τα στάδια του σχεδιασμού της αφίσας πρέπει να ακολουθήσει ο σχεδιαστής καθώς και τα στάδια σχεδίασης των τριών αφισών που σχεδιάστηκαν για την Έκθεση όπως και η επιλογή της τελικής αφίσας.

ABSTRACT

The history and evolution of the Greek poster since the 19th century: Poster design for the exhibition "Journey to Freedom. Respect, Haiti-Greece 1821-2021", held on the occasion of the 200th anniversary of the Greek revolution

Thesis submitted for School of Engineering, Department of Product and Systems Design Engineering on October 2022

This thesis deals with the history and evolution of the Greek poster as well as with the design of the poster for the Exhibition entitled "Haiti-Greece 1821-2021, journey to Freedom, Respect" for the 200th anniversary of the Greek Revolution. On the first level, a historical review of the poster is presented, starting from the 19th century, when lithography was discovered by Alois Seefelder, up to the 1990s with the appearance of David Carson, who revolutionized graphic design with his unconventional style. Next, special emphasis is given to the history of the Greek poster, beginning with the appearance of the Revolution of 1821, which develops in the middle of the 19th century, the period of the flourishing of Popular Iconography. Continuing from the first professional wall posters of the 1910s, it reaches the digital posters of the 21st century. Finally, the stages of the poster design that the designer must follow are recorded as well as the design stages of the three posters designed for the Exhibition as well as the selection of the final poster.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η ΑΦΙΣΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΩΝ ΔΕΚΑΕΤΙΩΝ

1.1 Η πρώτη εμφάνιση της αφίσας στον κόσμο και η τεχνολογία κατασκευής της: Λιθογραφίας

Η μαζική παραγωγή των αφισών αρχίζει να αναπτύσσεται στα μέσα του 15^{ου} αιώνα το 1452 όταν ο Ιωάννης Γουτεμβέργιος ανακάλυψε τη τυπογραφία. Με την ανακάλυψη των τυπογραφικών πιεστηρίων ή αλλιώς πρεσών δόθηκε η ευκαιρία στους εκδότες να τυπώσουν αρκετά αντίγραφα βιβλίων αλλά και διάφορα διαφημιστικά έντυπα και αφίσες για να προωθήσουν τα νέα βιβλία τους. Το 1476 ο Ουίλιαμ Κάτξτον ήταν ο πρώτος που εισήγαγε την έννοια της τυπογραφίας και ίδρυσε το πρώτο τυπογραφείο στην Αγγλία όπου τύπωνε και πουλούσε τα βιβλία του. Το 1477 στο τυπογραφείο του τυπώθηκε ένα από τα πιο γνωστά παραδείγματα της έντυπης διαφήμισης γνωστή σε εμάς αφίσα ένα μικρό δυσανάγνωστο κείμενο που διαφήμιζε ένα βιβλιαράκι για ιερείς.

Από τα μέσα του 15^{ου} αιώνα οι αφίσες εξακολουθούσαν να έχουν μια απλή μορφή. Οι τεχνίτες σχεδίαζαν με το χέρι τις εικόνες, τα σχέδια, και το κείμενο σε ένα τυπωμένο χαρτί και στην συνέχεια τα χάραζαν πάνω σε πλάγιο ξύλο ή μέταλλο, μερικά από αυτά μπορεί και να διέθεταν ελάχιστο χρώμα. Η λιθογραφία σαν όρος εμφανίστηκε στα τέλη του 18^{ου} αιώνα, γύρω στο 1796 με 1798 στο Μόναχο από τον Βαυαρό θεατρικό συγγραφέα και μουσικό Αλδός Ζενεφέλντερ ο οποίος καθιέρωσε καινούργια δεδομένα στην τεχνική της εκτύπωσης. Ο ίδιος στην προσπάθειά του να τυπώσει τα έργα του με χαμηλότερο κόστος, καθώς δεν μπορούσε να ανταπεξέλθει στην δαπανηρή εκτύπωση μέσω της χάραξης τυπογραφικών πλακών, ανακάλυψε μια καινοτόμα τεχνική εκτύπωσης πάνω σε πέτρινες πλάκες ασβεστόλιθου.

Αυτού του είδους η τεχνική ανήκει στον γενικό όρο επιπεδοτυπίας, καθώς η πλάκα εκτύπωσης και το σχέδιο βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο. Η λιθογραφία βασίζεται σε έναν κανόνα ότι το νερό και οι λιπαντικές ουσίες δεν αναμιγνύονται. Σε αυτή την διαδικασία ο λιθογράφος πάνω σε μία λεία πλάκα από ασβεστόλιθο που έχει συγκεκριμένο μέγεθος σχεδιάζει με ένα μελάνι-κραγιόνι ή μολύβι που έχει ως βάση το λάδι (**εικόνα 1.2**). Έπειτα αλείφει το σχέδιο με κολοφώνιο και περνάει μία στρώση από σκόνη ταλκ (**εικόνα 1.3**). Με ένα πινέλο απλώνει πάνω στην πέτρα αραβικό κόμμι με ήπια δράση όξινου διαλύματος (**εικόνα 1.4**). Με αυτό διασφαλίζει ότι οι κενές περιοχές της πλάκας θα απορροφήσουν το νερό και θα απωθήσουν το μελάνι. Το αρχικό σχέδιο καθαρίζεται με ένα διαλύτη ώστε να αφήσει ένα αχνό ίχνος του σχεδίου πάνω στην πλάκα (**εικόνα 1.5**). Με ένα σφουγγάρι υγραίνει την πλάκα και το νερό απορροφάτε μόνο από τις κενές περιοχές και στην συνέχεια εφαρμόζει το μελάνι με την βοήθεια ενός κυλίνδρου (**εικόνες 1.6&1.7**). Το μελάνι παραμένει μόνο στην περιοχή που έχει

σχεδιαστεί με το μελάνι-κραγιόνι με βάση το λάδι. Η διαδικασία του μελανώματος επαναλαμβάνεται μέχρι να μελανωθεί πλήρως το σχέδιο στην πλάκα.

Κατόπιν η μελανωμένη πλάκα με το σχέδιο τοποθετείται πάνω σε ένα ειδικό λιθογραφικό πιεστήριο και ακριβώς πάνω σε αυτή ένα φύλλο χαρτί ώστε με την δύναμη που ασκεί η πρέσα στην μελανωμένη πλάκα να τυπωθεί το σχέδιο στο χαρτί (εικόνα 1.8&1.9). Ο Αλβίς Ζενεφέλντερ διαπίστωσε ότι το σχέδιο που είχε σχεδιαστεί πάνω στην πλάκα ασβεστόλιθου και τυπώθηκε στο χαρτί έχει την δυνατότητα να μεταφερθεί σε μια άλλη πλάκα ώστε να τυπώσει πολλά πανομοιότυπα αντίγραφα τη φορά σε ένα μόνο μεγάλο χαρτί. Αργότερα η πέτρα από ασβεστόλιθο αντικαταστάθηκε από μεταλλικές πλάκες τον λεγόμενο τσίγκο.

Εικόνα 1.1

Τα υλικά που χρησιμοποιήσουν για την διαδικασία της λιθογραφίας

Εικόνα 1.2

Σχεδιασμός σε πλάκα ασβεστόλιθου με μελάνι-κραγιόνι ή μολύβι

Εικόνα 1.3

Άλειμμα του σχεδίου με κολοφώνιο και μια στρώση με σκόνη ταλκ

Εικόνα 1.4

Άπλωμα αραβικού κόμμι με πινέλο

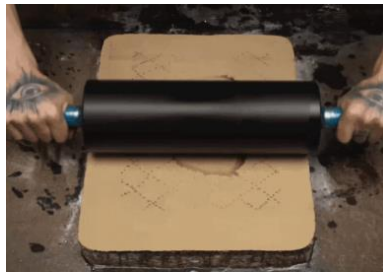
Εικόνα 1.5

Καθαρισμός σχεδίου με διαλύτη

Εικόνα 1.6

Υγραίνεται η πλάκα με την βοήθεια ενός σφουγγαριού

Εικόνα 1.7

Εφαρμογή μελανώματος με την βοήθεια κυλίνδρου

Εικόνα 1.8

Τοποθέτηση της πλάκας στο Λιθογραφικό πιεστήριο

Εικόνα 1.9

Τυπωμένο σχέδιο στο χαρτί

1.2 Τι είναι η αφίσα

Η αφίσα προέρχεται από την γαλλική λέξη *affiche* που σημαίνει κατά λέξη τοιχοκόλλημα. Θεωρείται ένα εκτυπωμένο κομμάτι χαρτί κολλημένο στον τοίχο ή αναρτημένο σε δημόσιο χώρο. Η αφίσα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για πολλούς σκοπούς. Κύριος στόχος της είναι να πληροφορήσει για μια εκδήλωση, να διαφημίσει ένα προϊόν, να προβάλει κάποιο συναίσθημα ή πολιτικές και ακόμα προπαγανδιστικές ιδέες. Επίσης πρέπει να είναι πρωτότυπη και ελκυστική ώστε να ξεχωρίσει από τις υπόλοιπες για να τραβήξει την προσοχή του περαστικού.

1.2.1 Τα είδη της αφίσας

A) Η τέχνη της αφίσας

Η αφίσα θεωρείται εφαρμοσμένη γραφική τέχνη με διάφορους σκοπούς πολιτικούς, κοινωνικούς και επαγγελματικούς. Διαχρονικά αλλά και στις μέρες μας τα είδη της αφίσας που σχετίζονται με τους απώτερους στόχους της, είναι τα εξής:

1. Αφίσα διαφήμισης προϊόντων-καταναλωτικών αγαθών

Στην σημερινή εποχή η διαφήμιση των προϊόντων είναι τόσο ανταγωνιστική που αποσκοπεί κυρίως μόνο στην αύξηση του κέρδους της κάθε εταιρίας του διαφημίζεται. Χρησιμοποιεί προστακτική όπως φάτε το , φορέστε το , πιείτε το κλπ. Συνήθως υπόσχονται πολλά και πολλές φορές χρησιμοποιούν και μεταχειρίζονται θελκτικές γυναικείες ή ανδρικές μορφές ανάλογα με το προϊόν που θέλουν να διαφημίσουν.

2. Πολιτική αφίσα-Προπαγάνδα

Συχνά η πολιτική αφίσα προβάλλει συγκεκριμένες πολιτικές ιδέες και προσπαθεί να παρακινήσει το ευρύ κοινό της και προσπαθεί να ανατρέψει τους αντιπάλους της με σκοπό την επικράτηση συγκεκριμένης πολιτικής, κόμματος ή ιδεολογίας.

3. Κοινωνική Αφίσα

Προβολή, ενημέρωση, πολιτιστικές εκδηλώσεις

Η κοινωνική αφίσα απευθύνεται σε όλους τους ανθρώπους. Σκοπός της είναι να ενημερώσει και να πληροφορήσει για διάφορες εκδηλώσεις κοινωνικού περιεχομένου , για διαλέξεις , για θέατρο, για συναυλίες, για αγώνες. Σε αυτή την κατηγορία κατατάσσονται και οι γιγαντοαφίσες του κινηματογράφου.

1.3 Η αφίσα τον 19ο αιώνα και εφεύρεση της Χρωμολιθογραφίας

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω με την εφεύρεσή της λιθογραφίας από τον Βαυαρό Αλόις Ζενεφέλντερ το 1796-1798 ο οποίος προσέφερε ένα νέο οπτικό μέσο επικοινωνίας την αφίσα που διέθετε σχέδιο, χρώμα με ανεξάντλητες αισθητικές δυνατότητες. Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα στην Ευρώπη παρουσιάστηκαν οι πρώτες αφίσες στην Γαλλία, Γερμανία, Ελβετία, Αυστρία, Πολωνία, Ουγγαρία, Βέλγιο, Ολλανδία και στην Αγγλία. Πρωτοπόροι στην δημιουργία αφισών υπήρξαν οι Γάλλοι καθώς θεωρείται πως η αφίσα σαν μέσο οπτικής επικοινωνίας γεννήθηκε στο Παρίσι. Όπου ο ζωγράφος Πολ Μποντρί (Paul Baudry) μαζί με τον λιθογράφο Ρουσόν (Rouchon) έκαναν δημόσια την πρώτη τους υπογεγραμμένη αφίσα για το κατάστημα ενδυμάτων «Au Roi de Prusse». Το 1860 ο Ζουλ Σερέτ (Jule Cheret) εφεύρει την χρωμολιθογραφία την λεγόμενη λιθογραφική διαδικασία τριών λίθων του Σερέτ (Cheret), καθώς προσέφερε την ευκαιρία στους καλλιτέχνες να χρησιμοποιήσουν οποιοδήποτε χρώμα επιθυμούν μόνο με τρεις μικρούς λίθους με γαλάζιο ,κίτρινο και κόκκινο χρώμα. Η προσθήκη χρώματος κατάφερε να φέρει την επανάσταση στον χώρο της διαφήμισης από το 1880 με την παραγωγή φωτεινών αφισών ή αφίσες τοιχογραφιών μειώνοντας το κόστος εκτύπωσης για αυτό το λόγο αυξάνονταν συνεχώς οι έγχρωμες εκτυπώσεις και τα εικονογραφημένα βιβλία.

Στην Γαλλία το 1881 με την ισχύ ενός καινούργιου νόμου για την Ελευθερία το τύπου που περιόρισε την λογοκρισία και κατέστη δυνατή την

ανάρτηση διαφημιστικών πινακίδων σε οποιοδήποτε χώρο εκτός των εκλογικών κέντρων και των εκκλησιών. Η Ελευθερία του τύπου έδωσε το έναυσμα ώστε να κυριαρχήσει η αφίσα στο δημόσιο χώρο με τις εικόνες και τα χρώματα της και να θαυμάζεται από τους πολίτες όλων των κατηγοριών. Αναγνωρίσιμοι ζωγράφοι όπως ο Μανέ (Manet), ο Ντωμιέ (Daumier), ο Μπονάρ (Bonnard) ο Τουλούζ Λωτρέκ (Toulouse-Lautrec) και ο Ζουλ Σερέτ έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον ως την δημιουργία αφισών και λόγω της μεγάλης διάδοσης της ως μέσω προβολής έστρεψε τους επαγγελματίες να αναθέσουν τον σχεδιασμό διαφημιστικών αφισών στους παραπάνω ζωγράφους.

1.4 Τα σημαντικότερα κινήματα και οι καλλιτέχνες στα τέλη του 19ου αιώνα που επηρέασαν την εξέλιξη τη αφίσας

1.4.1 Αρ Νουβό

Από την δεκαετία του 1890 και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα το ενδιαφέρον για την αφίσα αυξάνεται συνεχώς από το κίνημα της Αρ Νουβό όπου εμφανίστηκε στην Ευρώπη και στις Ηνωμένες πολιτείες της Αμερικής. Από την χρονιά του 1890 η οποία είναι γνωστή και ως Μπελ Επώκ αναπτύχθηκε και διαδόθηκε ραγδαία η τέχνη της αφίσας στην Ευρώπη και στην Αμερική.

Η Αρ Νουβό είναι διακοσμητική τέχνη εκτός από τις αφίσες επηρέασε την αρχιτεκτονική, γλυπτική, την εσωτερική διακόσμηση και την εικονογράφηση. Μερικά από τα χαρακτηριστικά της είναι οι οργανικές γραμμές, καμπυλόγραμμα σχήματα ,η ασύμμετρη διάταξη, ο σύνθετος συμβολισμός, η κομψότητα, απεικονίζονται ζωικές, φυτικές αλλά και ανθρώπινες μορφές που συνήθως είναι γυναίκες . Αποτέλεσε ένα από τα σημαντικότερα κινήματα στο Παρίσι μέχρι το 1990 όπου άρχισε η παρακμή της και στην υπόλοιπη Ευρώπη μέχρι τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Η κάθε χώρα χρησιμοποίησε την αφίσα για να γιορτάσει τα πολιτιστικά ιδρύματα της. Στην Γαλλία ήταν τα καμπαρέ και τα καφέ, στη Ισπανία τα φεστιβάλ και οι ταυρομαχίες, στην Ιταλία η μάδα και η όπερα, στην Μεγάλη Βρετανία όπως και στην Αμερική τα λογοτεχνικά περιοδικά, τα ποδήλατα, τα τσίρκο και στην Γερμανία οι εμπορικές εκθέσεις και τα περιοδικά. Μερικοί από τους κορυφαίους εκφραστές της Αρ Νουβό που επηρέασαν την τέχνη και την εξέλιξή της αφίσας όπου και αναλύονται παρακάτω είναι ο Ζουλ Σερέτ, ο Ανρί Τουλούζ Λωτρέκ και ο Μούχα.

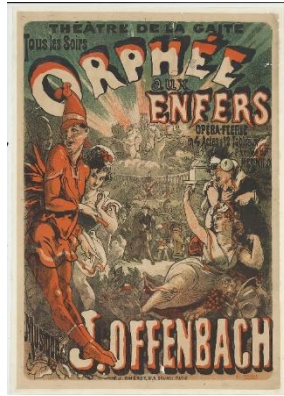
1.4.2 Ζούλ Σερέτ

Ο Ζούλ Σερέτ γεννήθηκε στο Παρίσι 31 Μαΐου του 1836. Μεταβαίνει στο Λονδίνο στις αρχές του 1860 καθώς η λιθογραφία ήταν εκεί περισσότερο αναπτυγμένη αλλά και για να μελετήσει τις τεχνικές προόδου στην χρωμολιθογραφία. Εκείνη την εποχή το Παρίσι θεωρούνταν η πρωτεύουσα της αφίσας όπου ανέπτυξε και εξέλιξε την εικονογραφημένη λιθογραφική αφίσα από την δεκαετία του 1860 μέχρι και το 1890. Το 1878 ο Ζούλ Σερέτ δημιουργεί την πρώτη του έγχρωμη αφίσα για την όπερα *Orphée aux Enfers* (Ορφέας στον Άδη) **(εικόνα 1.10)** αν και η αφίσα θεωρήθηκε επιτυχία δεν ακολούθησε καμία άλλη παραγγελία. Για αυτό το λόγο διαμένει για τα επόμενα επτά χρόνια στο Λονδίνο για να βελτιώσει τις δεξιότητες του στην λιθογραφία αλλά και υιοθετεί τον τρόπο που σχεδιάζουν και εκτυπώνουν τις αφίσες οι βρετανοί. Στην συνέχεια συνεργάστηκε με έναν αρωματοποιό τον Εζέν Ριμέλ (Eugene Rimmel) ο οποίος τον προσέλαβε για να σχεδιάζει τα λουλούδια στις ετικέτες των αρωμάτων αλλά και τις συσκευασίες τους. Χάρης σε αυτόν κατάφερε να δημιουργήσει το δικό του λιθογραφικό τυπογραφείο στο Παρίσι το 1866.

Ο Σερέτ σχεδίαζε με το χέρι πάνω στην επιφάνεια της λιθογραφικής πέτρας και μειώνει την ποσότητα του κειμένου και χρησιμοποιεί περισσότερο την εικόνα. Μια από τις αφίσες που καθόρισε το ξεκίνημα της καριέρας του το 1897 ήταν για μία Θεατρική παράσταση που πρωταγωνίστρια ήταν η Σάρα Μπερνάρ (Sara Bernhardt) **(εικόνα 1.11)**. Σε αυτή την αφίσα ο Σερέτ υιοθετεί το βικτωριανό στυλ που επικρατούσε εκείνη την εποχή με τις υπερφορτωμένες, υπερβολικές και σύνθετες συνθέσεις. Ο Σερέτ σταδιακά παύει να χρησιμοποιεί το βικτωριανό στυλ και απλοποιεί τα σχέδια του. Οι συνθέσεις του αποτελούνται από μεγάλες κεντρικές φιγούρες με απλό φόντο και γράμματα που τα ζωγραφίζει ο ίδιος όπου οδήγησαν σε μια πρωτοποριακή και πρωτότυπη τυπογραφία για εκείνη την εποχή.

Στην συνέχεια ο ίδιος καταφέρνει να συνδυάσει αρμονικά το κείμενο με την εικόνα δημιουργώντας ένα ελκυστικό αποτέλεσμα και εισάγει την λιθογραφική αφίσα σε μια μοντέρνα εποχή της διαφήμισης. Ο ίδιος στις αφίσες του απεικονίζει σκηνές από την νυχτερινή ζωή των Παριζιάνων και από τα καμπαρέ. Επίσης δημιουργεί αφίσες για θέατρα, μιούζικαλ, για τσίρκο αλλά και εξώφυλλα και εικονογραφήσεις βιβλίων. Μερικές από τις αφίσες που σχεδίασε για παραστάσεις είναι για το Φολί Μπερζέρ (Folies Bergeres) **(εικόνα 1.12)**, Ελ Ντοράτο (Eldorado), **(εικόνα 1.13)**, Ο κήπος του Παρισιού (**Jardin de Paris**), **(εικόνα 1.14)**, Καλοκαιρινό Αλκαζάρ (Alcazar d'Ete), **(εικόνα 1.15)**

Εικόνα 1.10

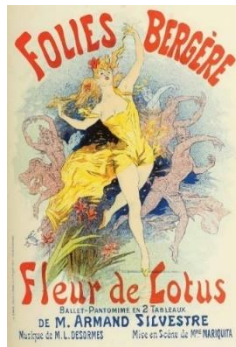
Ορφείας στον Άδη , Ζουλ Σερέτ ,1878

Εικόνα 1.11

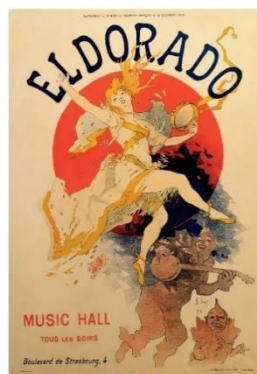
Αφίσα για την Θεατρική που πρωταγωνιστούσε η Σάρα Μπερνάρ

Μερικές από τις πιο γνωστές αφίσες του Σερέτ για
παραστάσεις

Εικόνα 1.12

Αφίσα Φολί Μπερζέρ , Σερέτ, 1893

Εικόνα 1.13

Αφίσα Ελ Ντοράτο, Σερετ ,1894

Εικόνα 1.14

Ο Κήπος του Παρισιού , Σερέτ, 1897

Εικόνα 1.15

Καλοκαιρινό Αλκαζάρ, Σερέτ, 1895

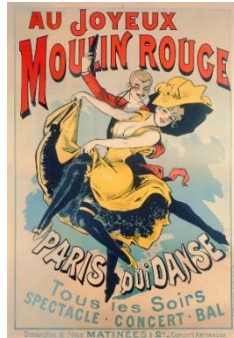
Ο Σερέτ δημιουργεί εντυπωσιακές πολύχρωμες αφίσες με ζωντανά χρώματα όπως κίτρινο, κόκκινο, πορτοκαλί, ψυχρές αποχρώσεις του πράσινου και ζωντανές αποχρώσεις του μπλε. Με τον συνδυασμό των χρωμάτων καταφέρνει να δημιουργήσει ένα εντυπωσιακό φάσμα αποχρώσεων και σχεδιαστικών εφέ. Οι αφίσες του διακρίνονται από έντονη παραστατικότητα και δίνουν μια έντονη αίσθηση της κίνησης **(εικόνα 1.16)**. Ενώ στην τέχνη τις προηγούμενες δεκαετίες οι γυναίκες απεικονίζονταν ως πόρνες ή πουριτανές ο Σερέτ δίνει μια διαφορετική πνοή στις αφίσες του. Από το 1890 η καινούργια τέχνη της αφίσας απεικονίζει κυρίως κομψές, ψηλές γυναικείες μορφές που παρουσιάζονται χαρούμενες, ελαφριά ντυμένες οι οποίες ήταν γνωστές ως Τσερέτες (Chérettes) **(εικόνες 1.17&1.18)** κατέκλιναν τους τοίχους του Παρισιού και επηρέασαν το αρχέτυπο της γυναικείας ομορφιάς εκείνης της εποχής. Αποκαλείται και ο πατέρας της γυναικείας απελευθέρωσης καθώς με τις Τσερέτες καταφέρνει να απελευθερώσει τις γυναίκες του Παρισιού καθώς οι ίδιες μπορούσαν να συμμετέχουν σε δραστηριότητες που ήταν πριν απαγορευμένες για αυτές όπως να καπνίζουν και να φορούν ρούχα που τονίζουν το γυναικείο μπούστο.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του στυλ αυτού ήταν η αφίσα της Φολί Μπερζέρ (Folies-Bergère) **(εικόνα 1.19)**, όπου η Λόι Φούλερ (La Loïe Fuller) του 1893 μια κεντρική γυναικεία φιγούρα μιας χορεύτριας απεικονίζεται με έντονα χρώματα για να αποτυπώσει το αισθησιασμό των τότε καμπαρέ.

Επιπλέον στις αφίσες του δεν απεικονίζει μόνο γυναικείες μορφές αλλά και άνδρες όπως οι αρλεκίνοι. Ανδρικές και γυναικείες φιγούρες με φορέματα και καπέλα με φανταχτερά χρώματα χορεύουν στις αφίσες του Σερέτ. Εμπνέεται και υιοθετεί κάποια στοιχεία ροκοκό έργα του Βατώ (Watteau) με την εξιδανικευμένη ομορφιά, τα φωτεινά χρώματα του Τέρνερ (Turner) και ιδιαίτερα από τον ζωγράφο του μπαρόκ Τιέπολο (Tiepolo) με τις κυματοειδείς κινήσεις.

Ο Ζουλ Σερέτ στην διάρκεια τριάντα ετών κατάφερε να δημιουργήσει περισσότερες από χίλιες αφίσες. Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα αποτέλεσε έναν από τους σημαντικότερους καλλιτέχνες της γαλλικής ζωγραφικής εξελίσσοντάς την τέχνη της αφίσας καθώς ήταν αυτός που αντιλήφθηκε τις διακοσμητικές της δυνατότητες. Θεωρήθηκε ως ο πατέρας της έγχρωμης λιθογραφίας αλλά και της καλλιτεχνικής αφίσας καθώς με τα έργα του ξεπέρασε την έννοια της εμπορικής τέχνης. Με τις καινοτομίες, τις συνθέσεις και τα χρώματα που χρησιμοποιούσε αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για τον ανερχόμενο Ανρί Τουλούζ-Λοτρέκ (Toulouse-Lautrec), Μονέτ (Monet), Ντεγκάς (Degas) και πολλών άλλων.

Μερικές από τις αφίσες που ήταν γνωστές ως
Τσερέτες

Εικόνα 1.16

Αφίσα Χορεύοντας στο Παρίσι στο Μούλεν Ρούζ, Σερέτ, 1890

Εικόνα 1.17

Διαφημιστική αφίσα με τίτλο Φωτεινές Παντομίμες , Σερέτ, 1892

Εικόνα 1.18

Διαφημιστική Αφίσα με τίτλο Διαφανής ,Σερρέτ,1890

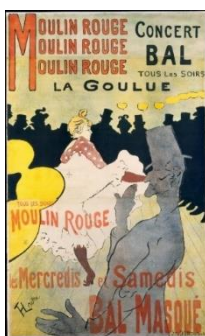

Εικόνα 1.19

Αφίσα που αναπαριστά την χορεύτρια Λόι Φόυλερ

1.4.3 Ανρί Τουλούζ Λωτρέκ

Ο Ανρί Τουλούζ Λωτρέκ (Henri de Toulouse-Lautrec) γεννήθηκε στην Νότια Γαλλία στις 24 Νοεμβρίου το 1864. Μετα-ιμπρεσιονιστής ζωγράφος, χαράκτης και εικονογράφος ο οποίος ήταν ένα από τα σημαντικότερα πρόσωπα στην εξέλιξη της έγχρωμης λιθογραφικής αφίσας που αναφέρεται ως Μπέλ Έποκ στο Παρίσι. Η μποέμ ζωή στην περιοχή της Μονμάρτης γοήτευσε τον Τουλούζ καθώς ήταν το στέκι καλλιτεχνών, συγγραφέων και φιλοσόφων. Τα καμπαρέ, οι οίκοι ανοχής, και οι σκηνές από την παρακμιακή ζωή των Παριζιάνων εκείνη την εποχή αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης για την δημιουργία των αφισών του. Το 1888 σχεδιάζει όλες τις αφίσες του καμπαρέ όπου και συχνάζε το λεγόμενο Μούλεν Ρουζ και το 1891 γίνεται γνωστός με την αφίσα Μούλεν Ρουζ- Λα Γκουλύ (La Goulue au Moulin Rouge) (**εικόνα 1.20**) κατάφερε να ανοίξει νέους δρόμους στην τέχνη της αφίσας. Μέσα από αυτήν την αφίσα έγινε γνωστός για το έργο του καθώς την ίδια ημέρα τρεις χιλιάδες αντίγραφα διακοσμούσαν τους τοίχους του Παρισιού.

Εικόνα 1.20

Αφίσα Μούλεν Ρούζ-Λα Γκουλύ, Λωτρέκ, 1892

Ξεχωρίζει για το στυλ του καθώς χρησιμοποιεί ένα δυναμικό σύνολο επίπεδων σχημάτων. Εμπνέεται και από την ιαπωνική αισθητική και τα ιαπωνικά χαρακτηριστικά του Ουκίγιο-ε (ukiyo-e) της εποχής του Εντό (Edo) . Χρησιμοποιεί σχεδόν όλα τα στοιχεία του όπως τα περιγράμματα, τις σιλουέτες και τις μη συμβατικές συνθέσεις με τα κοψίματα. Επίσης στις διαφημιστικές του αφίσες κατάφερε να αποτυπώσει την κίνηση είτε μέσω των ελευθέρων γραμμών και των χρωμάτων είτε με ένα χορευτικό βήμα ή κάποια ακροβατική άσκηση γεγονός που μαρτυράει την ιδιοφυΐα του. Παραβιάζει τους νόμους της προοπτικής και της ανατομίας και δημιουργεί δισδιάστατες συνθέσεις. Το γραμμικό μοναδικό του στυλ με τις καρικατούρες, τα περιγράμματα, τα χαρακτηριστικά έντονα χρώματα, το χιουμοριστικό και σατυρικό του ύφος και οι ρεαλιστικές εικόνες από την νυχτερινή ζωή των Παριζιάνων στα καμπαρέ καθόρισαν την αισθητική της γαλλικής Μπέλ Επόκ .

Σε δέκα χρόνια κατάφερε να δημιουργήσει περίπου τριάντα έγχρωμες αφίσες καθώς απεβίωσε το 1901 σε ηλικία των τριάντα επτά ετών. Μέσα από τις πρωτοποριακές τους αφίσες εξελίχθηκε σε έναν επαναστάτη καλλιτέχνη και αποτέλεσε πρότυπο αλλά και πηγή έμπνευσης για το κινήματα του 20^{ου} αιώνα της Αρ Νουβό (Art Nouveau) και των σχολών του γερμανικού εξπρεσιονισμού.

Μερικές από τις διάσημες αφίσες του είναι οι εξής: Ο Αριστίν Μπράιαν στο καμπαρέ Ambassadeurs – (Aristide Bruant) **(εικόνα 1.21)**, Η βασίλισσα της Χαράς,(La Reine de Joie) **(εικόνα 1.22)**, Αβρίλ (Jane Avril) **(εικόνα 1.23)**, Μεί Μπέλφορντ (May Belfort) **(εικόνα 1.24)**, Ζάν Αβρίλ, Jane Avril **(εικόνα1.25)**.

Μερικές από τις πιο γνωστές του Λωτρέκ

Εικόνα 1.21

Αφίσα με τίτλο Αριστίν Μπράιαν στο καμπαρέ Ambassadeurs , Λωτρέκ 1892

Εικόνα 1.22

Αφίσα με τίτλο η βασίλισσά της χαράς, Λωτρέκ , 1892

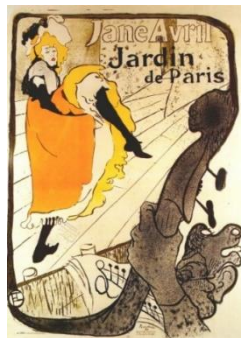
Εικόνα 1.23

Αφίσα με τίτλο Αβρίλ, Λωτρέκ, 1893

Εικόνα 1.24

Αφίσα με τίτλο Μεί Μπέλφορντ, Λωτρέκ, 1895

Εικόνα 1.25

Αφίσα με τίτλο Ζάν Αβρί, Λωτρέκ 1899

1.4.4 Αλφόνς Μούχα

Ένας ακόμη εκφραστής της Αρ Νουβό ήταν ο Τσέχος Αλφόνς Μούχα (Alphonse Mucha) όπου ζούσε στο Παρίσι. Η πρώτη του αφίσα Αρ Νουβό που είχε ιδιαίτερη απήχηση και τον έκανε ευρέως γνωστό σαν καλλιτέχνη ήταν για την ηθοποιό Σάρα Βερνάντ για την παράσταση Γκισμόλα (Gismoda) **(εικόνα 1.26)**. Αυτή η αφίσα έχει πολύπλοκη σύνθεση ένα χαρακτηριστικό μακρόστενο σχήμα, μοτίβα βυζαντινού στυλ, διακριτικά χρώματα. Στις αφίσες του απεικονίζει γυναίκες με μακριές πλεξούδες και τις ρόμπες νεοκλασικού στυλ **(εικόνες 1.27 & 1.28)** όπου έγιναν το σήμα κατατεθέν της εποχής, τα ανθηρά μοτίβα και τα παστέλ χρώματα αποτελούν εμβλήματα της Αρ Νουβό καθώς είναι αξεπέραστες σε ομορφιά. Χρησιμοποίησε αυτές τις γυναίκες σε όλες τις αφίσες Άλλοι γνωστοί καλλιτέχνες της Αρ Νουβό είναι ο Γιουγκι Ντε Φερ(1868-1943), Εζέν Γρασέ(1845-1917) και ο Αλμπέρ Γκυγιάν(1873-1842).

Ενδεικτικές γνωστές αφίσες του Μούχα

Εικόνα 1.26

Αφίσα για την παράσταση Γκισμόλα .Μούχα, 1884

Εικόνα 1.27

Αφίσα με τίτλο Καλοκαίρι. Μούχα ,1896

Εικόνα 1.28

Αφίσα με τίτλο μπύρες από το Meuse, Μούχα, 1897

1.5 Αρχές του 20ου αιώνα και πρώιμος μοντερνισμός

Η Αρ Νουβό από το 1900 και μετά άρχισε να παρακμάζει εξαιτίας της μίμησης και της επανάληψης. Μετά τον θάνατο του Τουλούζ-Λωτρέκ το 1901 και αφού ο Μούχα και ο Σερέτ ασχολήθηκαν με την ζωγραφική και αφήσαν την τέχνη της αφίσας εμφανίστηκε στο Παρίσι το 1898 ένας νέος Ιταλός που σχεδίαζε καρικατούρες ο Λεονέτο Καπιέλο (Leonetto Cappiello). Επηρεάζεται από τον Σερέτ και τον Λωτρέκ όμως υιοθετεί ένα πιο απλό, χιουμοριστικό και παράξενο στυλ μονόχρωμα φόντο (**εικόνες 1.29,1.30,1.31**) που μαγνητίζει τον θεατή από μακριά. Από το 1889 έως και τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο σχεδιάζει δυο χιλιάδες αφίσες. Ήταν αυτός που εισήγαγε την έννοια της ταυτότητας της μάρκας αλλά και καινοτόμησε στον σχεδιασμό των αφισών γεγονός που τον καθιστά πατέρα της σύγχρονης διαφήμισης.

Επίσης οι αλλαγές στο στυλ και στην οργανική προσέγγιση της Αρν Νουβό στην αφίσα επηρεάζουν την σχολή της Γλασκόβης της Σκωτίας, την Απόσχιση της Βιέννης (**Vienna Secession**), μετέπειτα την Γερμανία την σχολή της Γερμανικής Ένωσης (Deutscher Werkbund) και την Αγγλία. Κυριαρχούν κυρίως επίπεδα σχήματα και γεωμετρικά σχέδια, η καμπυλόγραμμη διακόσμηση αντικαθίσταται από ευθύγραμμες και γεωμετρικές μορφές επικρατεί μια ορθολογική και απλή δομή. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η αφίσα της Απόσχισης του Βίλχελμ Νταχάου (Wilhelm Dachauer) (**εικόνα 1.32**). Μια εξέλιξη των παραπάνω μοντέρνων εξελίξεων είναι το γερμανικό Πλατκαστλ (Plakatstil) ή Στυλ αφίσας (Poster Style) (**εικόνες 1.33& 1.34**) που εισάγεται το 1905 από τους Γερμανούς Λούσιαν Μπερχαρντ (Lucian Bernhard) και Λουντβιγκ Χολβαϊν (Ludwig Hehlwein). Περιορίζεται η ρεαλιστική ζωγραφική και χρησιμοποιούνται πλακάτα χρώματα και σχήματα και οδηγείται σε μια πιο αφηρημένη τέχνη. Επίσης ο Μπερχαρντ με τον σχεδιασμό της πρώτης αφίσας αντικειμένου (**εικόνα 1.35**) όπου αποτελείται μόνο από το αντικείμενο και το εμπορικό σήμα, με τα επίπεδα χρώματα και σχήματα πυροδοτεί την περαιτέρω εξέλιξη της αφηρημένης και σύγχρονης τέχνης.

Ενδεικτικές αφίσες του Λεονέτο Καπιέλο

Εικόνα 1.29

Διαφημιστική αφίσα για την εταιρεία Κατσού Λαζάνιοι
(Cachou Lajaunie), Καπιέλο, 1922

Εικόνα 1.30

Διαφημιστική αφίσα για μια ιταλική εταιρία αποθήκης Μέλε (Mele)
Καπιέλο, 1903

Εικόνα 1.31

Διαφημιστική αφίσα για την γαλλική εταιρεία καπέλων Μόσαντ (Mossant),
Καπιέλο, 1938

Το χαρακτηριστικό παράδειγμα της αφίσας της Απόσχισης

Εικόνα 1.32

Αφίσα της Απόσχισης , Βίλχελμ Νταχάου, 1919

Παραδείγματα αφισών του Στυλ Αφίσας

Εικόνα 1.33

Διαφημιστική αφίσα για το Όπελ Ραισινγκ(Opel Racing)

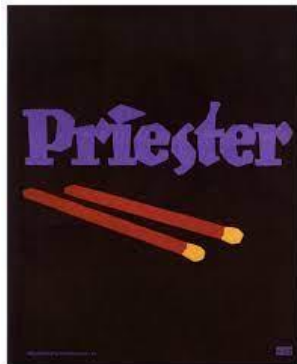
Χανς Ρούντι Έρντ, 1911

Εικόνα 1.34

Αφίσα του Λουντβιγκ Χολβαϊν, 1926

Η πρώτη αφίσα αντικειμένου του Λούσιαν Μπερχαρντ

Εικόνα 1.35

Η πρώτη αφίσα αντικειμένου για την εταιρεία Πριστερ
(Priester Matchstick), 1910

1.6 Οι εξελίξεις της αφίσας τον 20^ο αιώνα από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο

1.6.1 Η αφίσα κατά την διάρκεια του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου και κινήματα πρωτοπορίας των αρχών του 20ου αιώνα

Με τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο το 1914 η αφίσα κατέστη μια τέχνη που άσκησε σημαντική επιρροή στις ιστορικές εξελίξεις. Ο απλός τρόπος δημιουργίας της, η άμεση επίδραση της στον λαό καθώς μπορούσε να αναρτηθεί σε οποιοδήποτε πολυσύχναστο δημόσιο χώρο εδραίωσαν την αφίσα ως το σημαντικότερο πολιτικό οπτικό μέσο εκείνης της εποχής. Κατά την διάρκεια του Α Παγκόσμιου Πολέμου εμφανίζεται ένα νέο είδος αφίσας που αφορά την προπαγάνδα. Παρουσιάζονται αφίσες διαφόρων κατηγοριών όπως για την στρατολόγηση στρατιωτών, για τον εθελοντισμό και για την συγκέντρωση χρημάτων.

Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο επικρατούν νέα κινήματα του μοντερνισμού όπως ο Κυβισμός, ο Φουτουρισμός, ο Εξπρεσιονισμός και Ντανταϊσμός τα οποία επηρέασαν και την γραφιστική (graphic design και μέσω της διαφήμιση καθώς στην Γερμανία, Ελβετία και Γαλλία παραδίδονται σε σχολές τα πρώτα μαθήματα γραφιστικής. Η επανάσταση όμως θα έρθει πάλι από τους Ρώσους Κονστρουκτιβιστές (**εικόνα 1.36**) το 1920 καθώς στις αφίσες τους χρησιμοποιούν το φωτομοντάζ με τις έντονες, τολμηρές γεωμετρικές φόρμες και χρώμα. Το καινούργιο αυτό στυλ επηρέασε όλες τις κουμμουνιστικές χώρες, την Ισπανική επανάσταση το 1930 (**εικόνα 1.37**), την κουβανέζικη (**εικόνα 1.38**) και την κινέζικη γραφιστική για πολλές δεκαετίες.

Εικόνα 1.36

Λιθοφωτογραφική αφίσα με τίτλο Σπίτι στο Ηφαίστειο
(House on Volcano) , Ραφαέλ Τερ, 1928

Εικόνα 1.37

Αφίσα του Ισπανικού Εμφυλίου Πολέμου, Χοσέ Μπαρντασάνο ,1937

Εικόνα 1.38

Αφίσα σεναρίου του Αλφρέντο Ροσγκαρντ 1967, Κούβα

Την δεκαετία του 1920 εμφανίζεται ένα νέο και εξίσου σημαντικό και διεθνές διακοσμητικό κίνημα το Αρ Ντεκό (Art Deco) όπου το όνομα του το πήρε από την Εκθεση διακοσμητικών Τεχνών στο Παρίσι το 1925. Σε αυτό το νέο κίνημα κυριαρχούν η έντονη διακόσμηση με έμφαση στην πολυτέλεια ,τα μοτίβα της Αρτ Νουβό αλλά με ένα πιο αυστηρό ύφος επηρεασμένο από την λιτότητα του μοντερνισμού. Επιπλέον οι αφίσες της Αρ Ντεκό διαφήμιζαν θεατρικά προϊόντα ή καμπαρέ όμως από το 1920 έγιναν ιδιαίτερα γνωστές οι αφίσες ταξιδιωτικές αφίσες για ατμόπλοια και αεροπορικές εταιρείες. Ένας γνωστός με το ψευδώνυμο Κασσάνδρε (Cassandre) σχεδιαστής αφισών σχεδίασε την δημοφιλή αφίσα του υπερωκεάνιου SS Νορμανδία (Normandie) **(εικόνα 1.39)** το 1935.

Εικόνα 1.39

Η δημοφιλή αφίσα του υπερωκεάνιου Νορμανδία (Nosmadie),

Κασσάνδρε ,1935

1.6.2 Η εξέλιξη της αφίσας μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο

Μετά από το 1939 η χρήση της αφίσας ως κύριο μέσο επικοινωνίας περιορίζεται καθώς η τηλεόραση, το ραδιόφωνο και ο έντυπος τύπος όπως οι εφημερίδες και τα περιοδικά κυριαρχούν πλέον στην ενημέρωσης. Όμως το 1950 σημειώνεται «έκρηξη αφίσας» και εμφανίζονται δυο στυλ το καταναλωτικό και το εταιρικό. Το καταναλωτικό ονομάστηκε το στυλ της δεκαετίας του 50' και το εταιρικό Διεθνές Τυπογραφικό στυλ. Το πρώτο στυλ που ονομάζεται Ποπ Αρτ χρησιμοποιεί πολύχρωμα χρώματα, παιχνιδιάρικα μοτίβα για να προσελκύσουν το ευρύ κοινό και εφαρμόστηκε στην καταναλωτική βιομηχανία. Επίσης εμπνεύστηκε από την λαϊκή και εμπορική κουλτούρα, δεν είχε συγκεκριμένο ύφος, ως θέμα χρησιμοποιούσε κομίξ, εικόνες της διαφήμισης όπως τα διάσημα κουτάκια σούπας της εταιρείας Κάμπελ Σουπ (Campbell's Soup) του Άντυ Γουάρχολ (Andy Warhol). Η Ποπ Αρτ ακμάζει την δεκαετία του 1950 έως και το 1970 στις ΗΠΑ και στην Μεγάλη Βρετανία και αποτέλεσε μια πρόκληση στον κόσμο των καλών τεχνών καθώς εστιάζει στα μπανάλ και κιτς στοιχεία και κάποιες φορές διαθέτει ειρωνικό ύφος. Ένας από τους πιο διάσημους καλλιτέχνες της Ποπ Αρτ είναι ο Άντυ Γουάρχολ ο οποίος χρησιμοποίησε και συνδύασε τα σήματα της Κόκα κόλλα (Cocca Cola), της εταιρείας Κάμπελ Σουπ (Campbell's Soup) **(εικόνα 1.40)** μαζί με τις εικόνες της διάσημης ηθοποιού Μαίρλιν Μονρόε **(εικόνα 1.41)**, Ελίζαμπεθ Τάιλορ **(εικόνα 1.42)** και του πολιτικού Τζον Κένεντι.

Σε αντίθεση με το δεύτερο στυλ που επηρεάστηκε από το Bauhaus όπου χρησιμοποίησε αυστηρούς γραφικούς κανόνες και χρησιμοποίησε το στοιχείο της φωτογραφίας **(εικόνα 1.43)**. Οι αφίσες της δεκαετίας του 1960 δανείζονται στοιχεία από το σουρεαλισμό, την Ποπ Αρτ και εξπρεσιονισμό. Έπειτα το 1980 κυριαρχεί ο Μεταμοντερνισμός οποίος παραβιάζει τους αυστηρούς κανόνες του Διεθνούς στυλ και Σημαντικό πρόσωπο αποτελεί ο Βόλφγκανγκ Βάινγκαρτ που απελευθέρωσε την τυπογραφία. Από το 1990 και έπειτα ο επικοινωνιακός ρόλος της αφίσας αλλάζει ανάλογα με τις ανάγκες τις κοινωνίας. Την δεκαετία του 1990 εμφανίζεται ο γραφίστας Νταβιντ Κάρσον (David Carson) και φέρνει την επανάσταση στην γραφιστική με το αντισυμβατικό του στυλ. Στις αφίσες του χρησιμοποιεί χαοτικές φωτογραφίες που πολλές φορές καλύπτονται από ένα συνδυασμό διαφορετικών γραμματοσειρών **(εικόνες 1.44 & 1.45)**. Στην διάρκεια της καριέρας του εργάζεται και σχεδιάζει για τις εταιρείες Νικε (Nike) και Λιβαϊ Στρως (**Levi Strauss & Co**) και κερδίζει πάνω από 150 βραβεία σχεδιασμού.

Αφίσες της Ποπ Αρτ του Άντυ Γουάρχολ

Εικόνα 1.40

Αφίσα με τα διάσημα κουτάκια σούπας της εταιρείας
Κάμπελ Σουπ , Γουάρχολ, 1962

Εικόνα 1.41

Αφίσα της ηθοποιού Μαίρλιν Μονροε , Γουάρχολ , 1965

Εικόνα 1.42

Αφίσα της ηθοποιού Ελιζαμπεθ Τέιλορ , Γουάρχολ ,

Αφίσες του Διεθνούς Τυπογραφικού Στυλ

Εικόνα 1.43

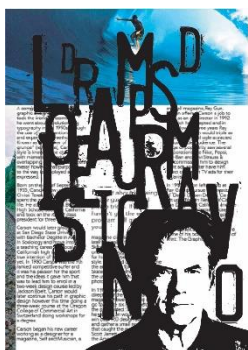
Αφίσα για την ταινία με τίτλο η ταινία , Γιόζεφ Μίουλερ, 19

Ενδεικτικές αφίσες του Νταιβιντ Κάρσον

Εικόνα 1.44

Αφίσα του Κάρσον, 2014

Εικόνα 1.45

Αφίσα του Κάρσον, 2014

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΦΙΣΑΣ

2.1 Η πρώτη εμφάνιση της ελληνικής αφίσας μετά την Επανάσταση του 1821

Οι Έλληνες εξαιτίας των τετρακοσίων χρόνων Ωθομανικής κυριαρχίας δεν είχαν καμία επαφή με τις γραφικές τέχνες, σε σχέση με την Ευρώπη όπου αυτούς τους τέσσερις αιώνες γνώρισε μια άνθιση σε πνευματικό και καλλιτεχνικό επίπεδο. Με την επανάσταση του 1821 για την απελευθέρωση και την ανεξαρτησία ο πρώτος που θέλησε να αποτυπώσει τις ζωγραφικές αναπαραστάσεις από τις μάχες του '21 ήταν ο στρατηγός Μακρυγιάννης. Ο παραδοσιακός και μεταβυζαντινός ζωγράφος γνωστός με το όνομα Ζωγράφος ανέλαβε να υλοποιήσει το αυτό το έργο. Η αποτύπωση της επανάστασης του '21 άνοιξε το δρόμο και το ενδιαφέρον για τις γραφικές τέχνες αλλά και τις εκτυπώσεις. Ο πρώτος οραματιστής όπου ταξίδεψε στην Ευρώπη και έφερε στην Ελλάδα μια μικρή μηχανή χαρτοποιίας ήταν ο αρχιμαντρίτης και ιατροφιλόσοφος ο Διονύσιος ο Πύρρος. Ο Πύρρος το 1827 εγκατέστησε την μηχανή χαρτοποιίας στην Παλιά Σπάρτη δίπλα στα νερά της Μαρμάρας. Ο ίδιος κατάφερε να παράξει μόνο λίγα φύλλα χαρτιού διότι ο Ιμπραήμ έβαλε φωτιά στις εγκαταστάσεις του Πύρρου και με αυτό τον αποτρόπαιο τρόπο δόθηκε τέλος στην πρώτη παραγωγή χαρτιού στην Ελλάδα.

Έπειτα με την απελευθέρωση και την ανασύσταση του Ελληνικού κράτους και την ελεύση του Καποδίστρια η παραγωγή χαρτιού παρέμεινε στάσιμη και πάλι στην Ελλάδα καθώς ο ίδιος δεν έδινε άδεια για να λειτουργήσει το χαρτοποιείο. Όλα αυτά έρχονται σε αντίθεση με την Ευρώπη όπου η λιθογραφία ήταν η κυριότερη μέθοδος εκτύπωσης μεγάλων επιφανειών αλλά και των πολυτελών εκδόσεων που οδήγησε στην διάδοση της αφίσας. Η Ελλάδα είχε ένα δύσκολο ξεκίνημα καθώς δεν διέθετε ούτε την υποδομή ούτε τα τεχνικά μέσα όπως το χαρτί, τα μελάνια, και τις μηχανές αλλά ούτε την κατάλληλη ανθρώπινη τεχνογνωσία. Η αρχή για τις γραφικές τέχνες και την αφίσα έγινε χάρις την προσφορά των καλλιτεχνών οι οποίοι όμως πολλές φορές χαρακτηρίστηκαν λόγω της έλλειψης τεχνικών γνώσεων.

Με την άφιξη του Όθωνα ο οποίος ήταν ο πρώτος Βασιλιάς της Ελλάδας το 1815 δημιουργείται το Εθνικό Λιθογραφείο και Τυπογραφείο, από τότε μέχρι σήμερα στεγάζεται στο ίδιο κτήριο στην οδό Σανταρόζα και Σταδίου. Το Εθνικό κρατικό Λιθογραφείο εξέδωσε ένα μεγάλο σύνολο λιθογραφιών για τις υπηρεσίες του νεοσύστατου θρόνου. Δυο από τις πιο σημαντικές εκδόσεις του είναι το στρατόπεδο του Καραϊσκάκη στην Καστέλα και η Έξοδος του Μεσολογγίου του Βρυζάκη. Το 1873 στην Κέρκυρα ιδρύεται η μονάδα γραφικών τεχνών με Ευρωπαϊκό εξοπλισμό του Γεράσιμου Ασπιώτη.

2.2 Η εμφάνιση της αφίσας τον 20^ο

αιώνα και οι λόγοι που κατέστησαν την συλλογή αφισών δύσκολη

Η αφίσα ως εφαρμογή των γραφικών τεχνών και σαν «λαϊκό» μέσο επικοινωνίας εκφράζει τις απόψεις της κοινωνίας, τις ανάγκες της, την ενασχόληση της με τα σύγχρονα θέματα που την απασχολούν. Μέσα από τις διαφορετικές εικαστικές εκφάνσεις της αφίσας αντικατοπτρίζονται οι πολιτικές αντιλήψεις αλλά και οι αισθητικές αναζητήσεις της, την συγκεκριμένη περίοδο. Η ευρεία διάδοση της αφίσας σαν μέσο διάδοσης προϊόντων, ιδεών και γεγονότων κυριαρχεί και καταλαμβάνει την θέση του εικαστικού ντοκουμέντου αν και παράλληλα αναπτύσσονται τα Μ.Μ.Ε.

Τον 20^ο αιώνα στην Αμερική, στην Ιαπωνία αλλά και στα μεγάλα ευρωπαϊκά κέντρα οργανώνονται εκθέσεις αφίσας με θεματικό συνήθως περιεχόμενο. Αυτό αποτελούσε μια διαδεδομένη πρακτική και οδήγησε στην ανάπτυξη μουσείων αφίσας στις χώρες που είχαν παράδοση στην δημιουργία αφίσας. Στην Ελλάδα τον 20^ο αιώνα τα πράγματα ήταν διαφορετικά σε σχέση με τις άλλες χώρες καθώς η χώρα μας δεν διέθετε μουσεία αφίσας. Η προσπάθεια να συγκεντρωθεί το αντίστοιχο υλικό που αντικατοπτρίζει την συνολική εικόνα της τέχνης και της εξέλιξης της αφίσας ήταν δύσκολη καθώς ποτέ δεν είχε υπάρξει συλλογή αφισών, μόνο κάποια σύνολα αφισών που είχαν κυρίως ιστορικό περιεχόμενο. Αυτό το σύνολο αφισών βρισκόταν κυρίως σε μουσεία όπως στην Εθνική Πινακοθήκη, στο μουσείο Μπενάκη, στο μουσείο του Αλέξανδρου Σούτζου και στην Ιστορική και Εθνολογική εταιρεία της Ελλάδος.

Οι λόγοι για την δυσκολία συγκέντρωσης των αφισών είναι οι εξής:

Α) Για τους περισσότερους καλλιτέχνες οι δουλειά τους είτε αυτή αφορούσε την δημιουργία αφισών είτε τις εφαρμοσμένες τέχνες αποτελούσε αποκλειστικά βιοποριστικό σκοπό. Αν και εργαζόταν για πολλά χρόνια πάνω σε αυτό το αντικείμενο παραμελούσαν ή και ακόμα αδιαφορούσαν για τα έργα τους με αποτέλεσμα οι περισσότερες αφίσες να χάνονται.

Β) Ελάχιστες ήταν οι φορές όπου μερικά σημαντικά λιθογραφία ή τα εργοστάσια παραγωγής γραφικών τεχνών διατηρούσαν και αποθήκευαν τα αρχεία τους. Πολλές φορές η αλλαγή κτιρίου επέφερε εγκατάλειψη των αρχείων τους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα προς τα τέλη του 19^{ου} αιώνα τα λιθογραφεία με παράδοση που διέθεταν ένα μεγάλο όγκο αρχείου να μην καταφέρουν να διασωσουν την δουλειά τους.

Γ) Κοινό πρόβλημα αποτελούσε η αδιαφορία των εκδοτών έπειτα από την χρήση της. Οι δημιουργοί και οι συντελεστές της αφίσας στην Ελλάδα αντιμετωπίζονται με αξιωματικό τρόπο διότι η αφίσα έχει εφήμερο χαρακτήρα, απευθύνεται σε συγκεκριμένο πλήθος ατόμων αλλά καθώς και στην αδιάφορη στάση που είχαν οι συλλέκτες εκείνη την εποχή

2.3 Η εμφάνιση της Ελληνικής Λαϊκής Εικονογραφίας τον 19^ο αιώνα

Κατά την περίοδο του 1870 μεταξύ του 1940 ο λαός ενημερώνεται για τις ιστορικές και κοινωνικές εξελίξεις από τον τύπο. Προς τα τέλη της δεκαετίας του '30 εμφανίζεται ο κινηματογράφος. Λίγο αργότερα την δεκαετία του 1950 εμφανίζεται και το ραδιόφωνο στην Ελλάδα. Στην γενική έννοια του τύπου συμπεριλαμβάνονται η αφίσα, η εφημερίδα και το περιοδικό.

Από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα στην Ελλάδα ανθίζει η Ελληνική Λαϊκή Εικονογραφία που αφορά ιστορικά και γεγονότα εκείνης της εποχής. Κυρίως είναι πολύχρωμες εικόνες και ακολουθεί κείμενο που εξυμνεί ή γελοιογραφεί εθνικά πρόσωπα ή γεγονότα. Συνήθως αυτές οι εικονογραφίες κοσμούσαν σπίτια, καφενεία και αριστοτεχνικά καταστήματα. Στις εικονογραφήσεις αυτές αναφέρεται κυρίως ο εκδότης και το όνομα του λιθογραφείου και κάποιες φορές το όνομα του καλλιτέχνη. Εκείνη την περίοδο γνωστός λαϊκός εικονογράφος ήταν ο Σωτήρης Χρηστίδης (1858-1940). Το εικονογραφικό του έργο ήταν τεράστιο καθώς χρησιμοποίησε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων από ιστορικά πρόσωπα και γεγονότα όπως οι Βαλκανικοί Πόλεμοι **(εικόνα 2.1)** ,ο Μακεδονικός αγώνας , η Μικρασιατική καταστροφή **(εικόνα 2.2)** , Ήρωες του '21 **(εικόνα 2.3)**. Ακόμη εικονογραφούσε σατιρικά δελτάρια ή αλλιώς καρτ ποστάλ, εμπνεύστηκε από την πολιτική **(εικόνα 2.4)**, τις διαφημίσεις, την μυθολογία και τα εργόχειρα των κυριών.

Εικόνα 2.1

Η γιγαντομαχία της Κρέσνας και η μυθώδης ανδρεία των Ελλήνων,

Σωτήρης Χρηστίδης 1920 , ύψος 1378μ.

Εικόνα 2.2

Το τραγικό πανόραμα των σφαγών και του εμπρησμού της
Σμύρνης, Σωτήρης Χρηστίδης 1922

Εικόνα 2.3

Η δύναμη του Ελληνισμού, Σωτήρης Χρηστίδης

Εικόνα 2.4

Η στυγερή απόπειρα δολοφονίας του Εθνάρχη Ε. Βενιζέλου στο
Παρίσι και η Θεία Πρόνοια , Σωτήρης Χρηστίδης 1920

2.4 Η συμβολή του Νικόλαου Γύζη στην Ελληνική αφίσα

Το 1988 ο Νικόλαος Γύζης ένας από τους κορυφαίους εικαστικούς καλλιτέχνες της Ελλάδας που γεννήθηκε στο Σκλαβοχώρι της Τήνου το 1842 παρουσιάζει την πρώτη του αφίσα στο Μόναχο το «Πνεύμα της Τέχνης **(εικόνα 2.5)** για την 3^η διεθνή έκθεση στο Glapalast. Το καλλιτεχνικό έργο το Γύζη βρίσκεται σε πλήρη άνθιση εκείνη την εποχή και διορίζεται ως καθηγητής στην Ακαδημία Καλών Τεχνών του Μονάχου. Την χρονιά του 1892 με την αφίσα της Ιστορίας **(εικόνα 2.6)** που εκπροσώπησε την 6^η Διεθνή Έκθεση Glapalast και αποτέλεσε σύμβολο των εκθέσεων του Μονάχου για είκοσι έξι χρόνια. Καθ' όλη την διάρκεια της δεκαετίας ο Γύζης ασχολείται συστηματικά με τον σχεδιασμό της αφίσας και το 1893 σχεδιάζει την λεγόμενη αφίσα της Αρμονίας **(εικόνα 2.7)** για την εκατοστή επέτειο από την ίδρυση της εταιρείας πιάνων των Rud Ibach Sohn στην πόλη Μπάρμεν της Πρωσίας. Στην συνέχεια το 1895 ο Γύζης επιμελήθηκε την αφίσα της Φήμης για το εξώφυλλο του γερμανικού περιοδικού Πάνω από Στεριά και Θάλασσα (Uber Land und Meer), **(εικόνα 2.8)** αφίσα δίπλωμα των Μηχανικών. Την επομένη χρονιά το 1896 φιλοτέχνησε και την μακέτα για το Δίπλωμα των Ολυμπιακών Αγώνων. Στις παραπάνω αφίσες του ο Γύζης χρησιμοποιεί κυρίως αρχαιοπρεπή σύμβολα εκτός από την τελευταία γνωστή του αφίσα το 1897 **(εικόνα 2.9)** για τα τσιγάρα της καπνοβιομηχανίας του Παναγιώτη Κ. Παπαστάθη στο Μόναχο της Γερμανίας. Σε αυτή την αφίσα πρωτοτυπεί καθώς απεικονίζει μια γυναικεία μορφή η οποία είναι με τσιγάρο στο χέρι και φοράει περιδέραιο και διάδημα.

Αφίσες του Νικόλαου Γύζη

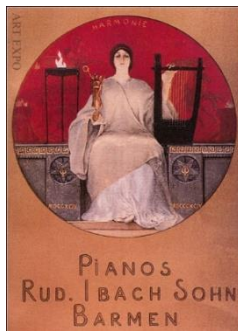
Εικόνα 2.5

Το Πνεύμα της Τέχνης, 3^η Διεθνής Έκθεση Μονάχου
1888 , Νικόλαος Γύζης

Εικόνα 2.6

Η αφίσα της Ιστορίας, 6^η Διεθνή Έκθεση Μονάχου, 1892

Εικόνα 2.7

Η αφίσα της Αρμονίας 1893 για τα 100 χρόνια ίδρυσης της εταιρείας πιάνων
Rub Ibach Sohn ,

Εικόνα 2.8

Η αφίσα της Φήμης για το γερμανικό περιοδικό Πάνω από Στεριά Θάλασσα το 1895

2.5 Η εμφάνιση των πρώτων επαγγελματικών αφισών από την δεκαετία του 1910

Το 1910 σπάνια υπήρχαν τοιχοκολλημένες αφίσες στους τοίχους και συνήθως αφορούσαν είτε θεάματα είτε διακηρύξεις. Στις κεντρικές περιοχές της Αθήνας όπως το Σύνταγμα, η Ομόνοια, οι Βασιλικοί στάλοι (**εικόνα 2.10**), υπήρχαν κυρίως διαφημιστικά ζωγραφισμένα πανό. Τα ζωγραφισμένα πανό αποτέλεσαν το κύριο μέσο διαφήμισης καθώς τα μηχανήματα παραγωγής αφισών δεν ήταν ανεπτυγμένα εκείνη την εποχή. Το μέγεθος του πανό ήταν περίπου ανάλογο με το μέγεθος της σημερινής γιγαντοαφίσας. Τα ζωγραφισμένα αυτά πανό τοποθετούνταν στα θερινά θέατρα και τους θερινούς κινηματογράφους (**εικόνες 2.11&2.12**) ενώ το χειμώνα τοποθετούνταν πάνω από την αυλαία της σκηνής. Τα διαφημιστικά γραφεία κυρίως αγόραζαν και πουλούσαν χώρο για την τοποθέτηση των ζωγραφισμένων πανό σε θέατρα και κινηματογράφους. Ακόμη εκείνη την περίοδο αφίσες σχεδίαζαν για τα δικά τους έργα οι θιασάρχες και οι ηθοποιοί του καραγκιόζη χωρίς βέβαια κάποιο τυπογραφικό μέσο.

Στην Ελλάδα οι πρώτες επαγγελματικές αφίσες εμφανίζονται την δεκαετία του 1910 με 1920. Το 1920 εμφανίζονται οι πρώτες λιθογραφικές αφίσες. Αυτές οι αφίσες είχαν κυρίως εμπορικό και διαφημιστικό χαρακτήρα της διαφημιστικής εταιρίας GEO όπου από το 1919 την διοικούσε ζωγράφος- χαράκτης Άγγελος Θεοδωρόπουλος (1883-1965). Αυτές οι αφίσες διαφημίζουν διάφορα προϊόντα όπως τσιγάρα, ποτά, καραμέλες και μπισκότα. Ο Θεοδωρόπουλος είχε σχεδιάσει δυο αφίσες για τα τσιγάρα της εταιρείας Πέρση με τέσσερα χρώματα. Στο εργαστήριο της εταιρείας εργάστηκαν οι ζωγράφοι Σπύρος

Βασιλείου(1902-1985), Περικλής Βυζάντιος(1893-1972) **(εικόνα 2.13)**, Νικόλας Λύτρας (1883-1927), Όθων Πυροβολάκης (1887-1974) ο οποίος σπούδασε λιθογραφία στο Παρίσι **(εικόνα 2.14&2.15)**, Μιχαήλ Παπαγεωργίου(1986-1987) **(εικόνα 2.16)** και ο Παύλος Μαθιόπουλος (1876-1956), **(εικόνες 2.17&2.18)**. Οι παραπάνω καλλιτέχνες στελέχωσαν ανά εποχές τα τμήματα σχεδίου μακέτας, χρωματισμών και μεγεθύνσεων της διαφημιστικής αφίσας. Οι αφίσες των διάφορων αυτών προϊόντων συμπεριλάμβαναν λόγο και εικόνα.

Παράλληλα αναπτύσσεται και η ελληνική καπνοβιομηχανία και σχεδιάζονται λιθογραφικές αφίσες για τσιγάρα της εταιρία GEO και του Γιαννουκάκη-Πρωτόπαπα **(εικόνα 2.14&2.15)**. Τα εντυπωσιακά και τολμηρά θέματα με παστέλ χρώματα του Παύλου Μαθιόπουλου για τα τσιγάρα GIAN -ΠΡΟ (YAN-PRO) **(εικόνα 2.17)** την περίοδο το 1927 και της ποτοποΐας Καμπά **(εικόνα 2.18)**. Θεωρούνται τολμηρά για εκείνη την εποχή καθώς οι αφίσες του είναι επηρεασμένες από την εποχή Μπελ Έποκ της Γαλλίας αλλά του κινήματος Αρ Νουβό. Στις αφίσες του για τα τσιγάρα GIAN-ΠΡΟ αλλά και της ποτοποΐας Καμπά απεικονίζει ημίγυμνες γυναίκες μαζί με το προϊόν τολμηρό για εκείνη την εποχή.

Στο ατελιέ του διέθεταν οι Καστανάκη- Σπαχή σχεδιάζονται οι αφίσες για τα πακέτα τσιγάρων της καπνοβιομηχανίας Παπαστράτος **(εικόνες 2.19-2.21)** όπου μερικές από τις οποίες κυκλοφορούν ακόμη και στις μέρες μας . Επίσης ένας ακόμη αξιοσημείωτος καλλιτέχνης εκείνης της εποχής ήταν ο ζωγράφος και σκηνογράφος Πάνος Αραβατινός (1884-1930). Δραστηριοποιούνταν σε Ελλάδα και Γερμανία και εκτός από θεατρικές αφίσες σχεδίαζε και διαφημιστικές αφίσες , για τα τσιγάρα του Γιαννουκάκη- Πρωτόπαπα , της ποτοποΐας Καμπά κλπ.

Εικόνα 2.10

Διαφημιστικά ταμπλό της εταιρείας GEO στους τοίχους των Βασιλικών
Στάβλων στην Οδό Σταδίου το 1920

Εικόνα 2.11

Ζωγραφικά πανό της εταιρείας Geo για τις αυλαίες του Δημοτικού Θεάτρου
Αθηνών και του θεάτρου Κοτοπούλη την περίοδο του 1920-1925

Εικόνα 2.12

Ζωγραφικά πανό της εταιρείας Geo για τις αυλαίες του Δημοτικού Θεάτρου
Αθηνών και του θεάτρου Κοτοπούλη την περίοδο του 1920-1925

Αφίσες για της καπνοβιομηχανίες

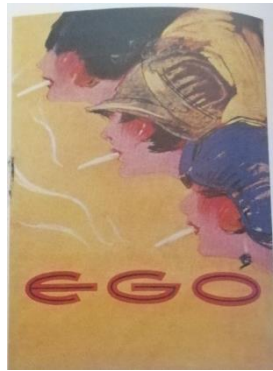
Εικόνα 2.13

Αφίσα για τα τσιγάρα της εταιρεία Β. Καραβασίλη,
Περικλής Βυζάντιος

Εικόνα 2.14

Αφίσα για τα τσιγάρα της εταιρεία Γιαννουκάκη –Πρωτόπαπα, Όθων
Πυροβολάκης , Απεικονίζεται η Γαλλίδα ηθοποιός Σούζι.

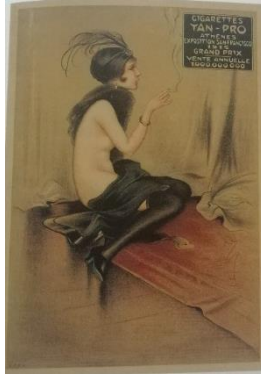
Εικόνα 2.15

Αφίσα για τα τσιγάρα της εταιρεία Γιαννουκάκη –Πρωτόπαπα,
Όθων Πυροβολάκης

Εικόνα 2.16

Αφίσα για τα τσιγάρα της εταιρεία Α. Σιγάλα,
Μιχαήλ Παπαγεωρίου

Εικόνα 2.15

Αφίσα για τα τσιγάρα ΓΙΑΝ-ΠΡΟ , Απεικονίζεται η Βιεννέζα χορεύτρια
Φριάντα, Παύλος Μαθίοπουλος

Εικόνα 2.16

Αφίσα για την εταιρία κονιάκ Καμπά , Τολμηρότατη για την εποχή της
Αφίσα, Παύλος Μαθίοπουλος 1920

Οι Πρώτες αφίσες για τα τσιγάρα Παπαστράτος

Εικόνα 2.19

Εικόνα 2.20

Εικόνα 2.21

2.6 Η ελληνική αφίσα την δεκαετία του 1930

Από την περίοδο του 1930 και μετά ο Γερμανός ζωγράφος Τόνι Φοράουτερ εισάγει την γερμανική αντίληψη της έννοιας πλακάτ. Στην Ελλάδα ο Κώστας Θεολογίδης ασχολείται με την εμπορική αφίσα ενώ ο Στέφανος Αλμαλίωτης με την κινηματογραφική αφίσα. Ο Περικλής Βυζάντιος σχεδιάζει τις πρώτες αφίσες για το Ελληνικό Εθνικό λαχείο (**εικόνα 2.22**) με το σήμα κατατεθέν για σαράντα χρόνια «ο ένας στους δυο κερδίζει». Εκείνη την εποχή οι ταλαντούχοι ανεξάρτητοι ζωγράφοι που δουλεύαν για την διαφήμιση και τον σχεδιασμό αφισών στα διάφορα διαφημιστικά γραφεία ή στα ανεξάρτητα ατελιέ όπως του Καστανάκη- Σπαχή, σε συνδυασμό με την πρόοδο και την ανάπτυξη των μέσων παραγωγής όπως το χαρτί, τα τυπογραφία και τα λιθογραφεία οδήγησαν στην εξέλιξη της αισθητικής της αφίσας.

Εικόνα 2.22

Αφίσα για το εθνικό λαχείο, Περικλής Βυζάντιος

2.7 Η ελληνική αφίσα την περίοδο του ελληνοϊταλικού πολέμου και της γερμανικής κατοχής

Με την κήρυξη του Ελληνοϊταλικού πολέμου το 1940 Υπουργείου Τύπου ανέθεσε την δημιουργία αφισών στο Εργαστήριο Χαρακτικής της Σχολής Καλών Τεχνών για να τονώσει τον πατριωτικό αίσθημα του λαού . Ο καθηγητής Γιάννης Κεφαλληνός (1894-1957) μαζί με τους μαθητές του, Α. Τάσσο, Βάσω Κατράκη(εικόνα 2.23), Γιώργος Μανουσάκη, Κώστα Γραμματόπουλο (εικόνες 2.24&2.25) Λουκία Μαγγιώρου και Γιώργη Δήμου σχεδιάζουν τις αφίσες και αποτέλεσαν την πρώτη οργανωμένη κίνηση της αντιφασιστικής αφίσας. Με την σειρά τους ο Περικλής Βυζάντιος (εικόνα 2.26), ο Γιώργος Γουναρόπουλος (1889-1997), (εικόνα 2.27) επιμελούνται αντιφασιστικές αφίσες και ο Φωκίων Δημητριάδης(1894-1997) σχεδιάζει γελοιογραφικές αφίσες που σατιρίζουν την αποτυχία του δικτάτορα Μουσολίνι στην Αλβανία αλλά και την επίθεση του Χίτλερ (εικόνα 2.28&2.29).

Καλλιτέχνες, ζωγράφοι, γλύπτες και χαράκτες δραστηριοποιούνται σε μεγάλο βαθμό μέσα από τις αντιστασιακές οργανώσεις όταν εισβάλουν οι Γερμανοί στην Ελλάδα. Ο αντιστασιακός αγώνας κατά των Γερμανών περιλάμβανε αφίσες, προκηρύξεις, τεχνάσματα, κάρτες, επιγραφές στους τοίχους κλπ. Εκείνη την εποχή ιδρύεται το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο γνωστό ως ΕΑΜ. Ιδρυτικά μέλη του ΕΑΜ καλλιτεχνών ήταν ο Α. Τάσσο, Φώτης Ζαχαρίου (1909-2001), Βάσω Κατράκη, Λουκία Μαγγιώρου, Μέμος Μακρής (1913-1993) και ο Κώστας Πλακωτάρης (1902-1969). Εκείνη την περίοδο οι αφίσες έχουν έναν πιο εκλαϊκευμένο χαρακτήρα καθώς απλοποιούν την εικόνα, τον λόγο και τα συνθήματα του αγώνα (εικόνες 2.30-2.33). Λόγω του πολέμου δεν επιτρεπόταν η δημιουργία και η παραγωγή αφισών, προκηρύξεων. Οπότε οι καλλιτέχνες αναγκάζονταν να δουλέψουν παράνομα σε διάφορα πρόχειρα εργαστήρια υπό τον φόβο να μην γίνουν αντιληπτοί. Στους τοίχους της Αθήνας κρεμούσαν τα παράνομα χαραγμένα λινόλιουμ ή ξύλα. Εξαιτίας του πολέμου ένα μεγάλο μέρος από το αντιστασιακό υλικό χάθηκε.

Αφίσες του Ελληνοϊταλικού Πολέμου και της Γερμανικής κατοχής

Εικόνα 2.23

Αφίσα για τον Ελληνοϊταλικό Πόλεμο για τους στρατιώτες, δεξιά η ίδια αφίσα στο παράθυρο
του ζαχαροπλαστείου Φλόγα , 1940

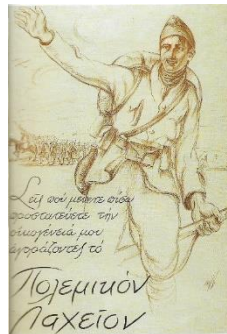
Εικόνα 2.24

Αφίσα για την Γερμανική Κατοχή , Κώστας Γραμματόπουλος 1944

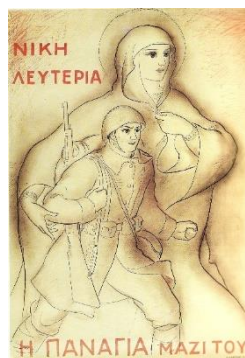
Εικόνα 2.25

Αφίσα για την Γερμανική Κατοχή , Κώστας Γραμματόπουλος 1944

Εικόνα 2.26

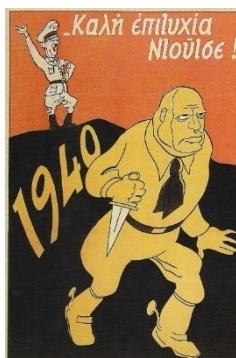
Αφίσα για την Γερμανική Κατοχή , Περικλής Βυζάντιος

Εικόνα 2.27

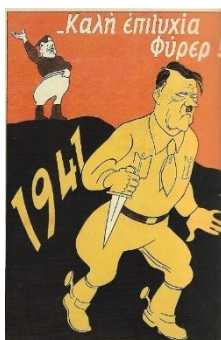
Αφίσα του Γιώργου Γουρουνόπουλου

Αφίσα 2.28

Γελοιογραφία για τον Μουσολίνι, Φωκίων Δημητριάδης ,1940

Αφίσα 2.29

Γελοιογραφία για τον Χίτλερ, Φωκίων Δημητριάδης ,1940

Αφίσες του ΕΑΜ για τον Ελληνοϊταλικό Πόλεμο Γερμανική Κατοχή και την απελευθέρωση

Εικόνα 2.30
Αφίσα του ΕΑΜ

Εικόνα 3.31
Τα περίφημα Welcome του ΕΑΜ για την απελευθέρωση της Αθήνας και
τους Συμμάχους, 1944

Εικόνα 3.1
Τα περίφημα Welcome του ΕΑΜ για την απελευθέρωση της Αθήνας και
τους Συμμάχους, 1944

Εικόνα 3.2

Τα περίφημα Welcome του ΕΑΜ για την απελευθέρωση της Αθήνας και τους Συμμάχους, 1944

Εικόνα 3.3

Αφίσα του ΕΑΜ για τις μάχες των Δεκεμβριανών 1945

2.8 Η άνθιση της γιγαντοαφίσας μέσα από τον κινηματογράφο

Μετά την λήξη του πολέμου και κατά την περίοδο του 1946-1963 γεννιέται μαζί με τον ελληνικό κινηματογράφο η γιγαντοαφίσα. Η γιγαντοαφίσα αποτέλεσε πρωταρχικό παράγοντα στην διάδοση αλλά και στην εδραίωση του κινηματογράφου καθώς ήταν ένας φτηνός και λαϊκός τρόπος διασκέδασης των ανθρώπων για αρκετές δεκαετίες. Οι γιγαντοαφίσες έπρεπε να είναι έτοιμες σε μικρό χρονικό διάστημα καθώς οι ταινίες προβάλλονταν μια με δυο εβδομάδες και αποτελούσαν ένα φτηνό και εφήμερο μέσο προβολής και διάδοσης. Οι γιγαντοαφίσες ήταν τοποθετημένες στις προσόψεις των κινηματογράφων και το μέγεθος τους κάλυπτε την πρόσοψη της αίθουσας για την ακρίβεια, είχαν μέγεθος που ξεπερνούσε τα εννέα επί τρία μέτρα. Οι καλλιτέχνες πολλές φορές έσκιζαν τα έργα τους για να τοποθετήσουν τα καινούργια με αποτέλεσμα να καταστρέφεται και για αυτό τον λόγο κατέστη δύσκολη η συλλογή των αφισών. Δεν αποτύπωναν μόνο την εικόνα και τον τίτλο της κινηματογραφικής ταινίας αλλά και συμβάδιζαν με την εικαστική αισθητή της πρόσφατης ελληνικής ιστορίας. Η γιγαντοαφίσα θα έπρεπε να κεντρίζει του θεατή με τέτοιο τρόπο ώστε να μαγεύεται από την μυθοπλασία του εκάστοτε έργου.

Εξίσου σημαντική σε αυτές τις αφίσες ήταν η αποτύπωση της ψευδαίσθησης της κίνησης. Μερικοί από τους σημαντικούς καλλιτέχνες που έχουν φιλοτεχνήσει διάφορες αφίσες και γιγαντοαφίσες είναι ο Στέφανος Αλμαλιώτης (**εικόνα 2.34&2.35**), Γιώργος Βακιρτζής (**εικόνα 2.36-2.38**), Νικόλαος Ανδρέακος (**εικόνα 2.39**), Σπύρος Βασιλείου, Νίκος Νικολαΐδης (**εικόνα 2.40**), Κώστας Γρηγοριάδης, οι αδερφοί Γιώργος και Κώστας Κουζούνης, Γεράσιμος Τουλιάτος, Βασίλης Δημητρίου, Ανδρέας Βαζόπουλος, Μανώλης Παναγιωτόπουλος. Επίσης ο τελευταίος δημιουργός αφίσας που πέθανε το 2020 ήταν ο εικαστικός Βασίλης Δημητρίου του οποίου για εξήντα πέντε χρόνια οι χειροποίητες του γιγαντοαφίσες κοσμούσαν τους κινηματογράφους και τα τελευταία χρόνια τον *κινηματογράφο "Αθηναίον"* στους Αμπελόκηπους.

Η κινηματογραφική αφίσα και γιγαντοαφίσα γνώρισε μεγάλη άνθιση στις δεκαετίες του 1950 και 1960 έως την δεκαετία του 1970. Από το 1950 και έπειτα οι αφίσες είναι πιο στενές και κυριαρχούν οι προσωπογραφίες. Οι αφίσες κοσμούν του κινηματογράφους εκείνης της εποχής όπως τους *Αττικόν* (**εικόνα 2.40**), *Ρεξ, Πάνθεων, Ορφεύς* (**εικόνα 2.41**), *Κοτοπούλη, Απόλλων*. Τα τρία χαρακτηριστικά που ξεχωρίζουν την γιγαντοαφίσα από τα υπόλοιπα είδη ζωγραφικής είναι η μεγάλη επιφάνεια του έργου, τα υλικά των χρωμάτων και ταχύτητα με την οποία δουλεύονταν οι αφίσες. Αυτός που ξεχωρίζει για την αφίσες και τις γιγαντοαφίσες του είναι ο Γιώργος Βακιρτζής, ο Έλληνας Τουλουζ Λοτρκέτ όπως τον χαρακτήριζαν δίνει μια νέα πνοή στην τέχνη καθώς χρησιμοποιεί έντομα χρώματα ακόμη και με την τεχνική της ψαρόκολλας. Έχοντας μεγάλη εμπειρία στο χώρο των αφισών διαπρέπει στην γιγαντοαφίσα με τα έντονα, πολύχρωμα χρώματα, τις ανθρώπινες μορφές που σχεδίαζε με αφαιρετικό τρόπο και που μας δίνουν την αίσθηση ότι μας προσεγγίζουν.

Κατάφερε να παντρέψει την αφίσα με τον όρο λαϊκό και να ξεχωρίσει σε όλα τα είδη της αφίσας ως ο πρώτος Έλληνας γραφίστας αφίσας με ένα μεγάλο και αξιόπαινο όγκο ποιοτικής δουλειάς ακόμη σε άλλα είδη εφαρμοσμένων τεχνών όπως για παράδειγμα στον σχεδιασμό εξωφύλλων, δίσκων κλπ.

Οι κινηματογραφικές αφίσες δεν αποτελούν μόνο μέσω προβολής και διαφήμισης αλλά και έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο στην διαμόρφωση της κοινωνικής συνείδησης και της τότε Ελληνικής κοινωνίας καθώς μεταφέρουν συγκεκριμένα μηνύματα. Ο ελληνικός κινηματογράφος γίνεται φερέφωνο του πιο απελευθερωμένου τρόπου ζωής και επηρεάζουν τον τρόπο ζωής του μέσου συντηρητικού Έλληνα μέσα σε μια κοινωνία γεμάτη απαρχαιωμένες και συντηρητικά ήθη και έθιμα.

Ενδεικτικές κινηματογραφικές των καλλιτεχνών Βακιρτζή, Νικολαΐδη,
Ανδρέακο , Αλμαλίωτη

Εικόνα 2.34

Αφίσα για την ταινία Ματωμένα Χριστούγεννα του Τζαβέλλα το
1961 , Στέφανος Αλμαλίωτης 1961

Εικόνα 2.35

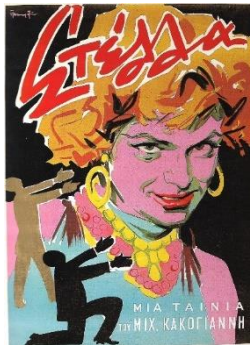
Αφίσα για την ταινία Πόθοι στα Στάχια του Πητ
Γιαννόπουλου το 1961 , Στέφανος Αλμαλίωτης 1960

Εικόνα 2.36

Αφίσα για την ταινία μια ζωή την έχουμε του Τζαβέλλα το 1958.

Γιώργος Βακιρτζής

Εικόνα 2.37

Αφίσα για την ταινία Στέλλα του Μιχάλη Κακογιάννη 1955.

Γιώργος Βακιρτζής

Εικόνα 2.38

Αφίσα για την ταινία Κυριακάτικο Ξύπνημα η πρώτη του Μιχάλη

Κακογιάννη 1958 , Γιώργος Βακιρτζής

Εικόνα 2.38

Αφίσα για την ταινία Δεν Μπορούν να μας Χωρίσουν του Αλεξανδράκη και Καρύδη- Φουξ 1960 , Νικόλαος Ανδρεάκος

Εικόνα 2.39

Αφίσα για την ταινία ο Άσωτος της Μαρίας Πλυτά 1963
Νίκος Νικολαΐδης

Γιγαντοαφίσες του Ελληνικού Κινηματογράφου

Εικόνα 2.40

Γιγαντοαφίσα του Γιώργου Βακιρτζή στην πρόσοψη του
κινηματογράφου Απικόν το 1960

Εικόνα 2.41

Γιγαντοαφίσα του Στέφανου Αλμαλίωτη στην πρόσοψη του
κινηματογράφου Ορφεύς το 1964

2.9 Η εξέλιξη της αισθητικής της αφίσας από την δεκαετία του 1950 και μετά

Η αφίσα πρέπει να είναι με τέτοιο τρόπο σχεδιασμένη ώστε να είναι σαφής , κατανοητή αλλά τραβάει την προσοχή του περαστικού και να του αποτυπώνεται στην μνήμη η πληροφορία που θέλει να μεταδώσει. Ως διαφημιστική αφίσα πρέπει να διαθέτει ένα εύκολο επαναλαμβανόμενο μοτίβο να μην κουράζει τον θεατή και να μην υπάρχουν περισσότερες πληροφορίες από αυτές που χρειάζεται για να μεταφέρει το μήνυμα που επιθυμεί. Ύστερα από την δεκαετία του 1950 στον σχεδιασμό επικρατούν περισσότερο αφαιρετικές τάσεις και στις αφίσες διαθέτουν διάφορα συμβολικά στοιχεία ή κάποια άλλα σχέδια οι αφίσες ακολουθούν γενικά τις ζωγραφικές τάσεις της εποχής (**εικόνες 2.42&2.43**). Από τις αρχές της δεκαετίας του 1960 έχουμε την εισαγωγή της φωτογραφίας στις αφίσες και μέχρι το τέλος του 1960 όπου και ενσωματώνεται στον γραφικό σχεδιασμό. Επίσης το 1960 στην διαφήμιση οι αφίσες αλλά και γενικότερα η εικαστική έκφραση διαθέτει ένα πιο τολμηρό χαρακτήρα.

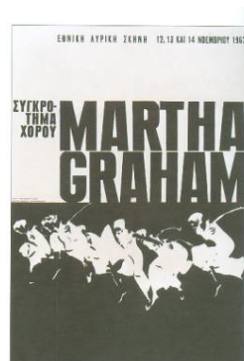
Η επταετία του 1960 έως το 1967 οι επαγγελματίες γραφίστες Κατσουράκης και Κάραμποτ (**εικόνα 2.44**) αλλάζουν την αισθητική της αφίσας καθώς χρησιμοποιούν καλοσχηματισμένα σύμβολα και μορφές (**εικόνα 2.45**), αρχές τις αφαίρεσης, της Ποπ Αρτ, δυνατές μορφές, γραμμικά σύμβολα, έντομα μονόχρωμα χρώματα και μεταφέρουν το μήνυμα με απόλυτα αφαιρετικές τεχνικές (**εικόνα 2.46**). Με την φωτογραφία χρησιμοποιούν τολμηρές λήψεις όπου τονίζουν τις λεπτομέρειες των τοπίων ή της αρχαιότητας (**εικόνα 2.47**) και καταλήγουν σε αντιθέσεις του άσπρου και του μαύρου. Επικρατούν κυρίως γεωμετρικά σχήματα με έντονα χρώματα όπου μέσα από τους όγκους και το χρώμα τους δημιουργούν αντιθέσεις παράδειγμα είναι η αφίσα στην εικόνα 46. Για παράδειγμα όπως ο καλλιτέχνης Σπ. Βασιλείου ο οποίος ασχολείται με την αφίσα από το 1940 προσεγγίζει αφαιρετικά την γοργόνα σε ένα πλακάτο μπλε φόντο (**εικόνα 2.48**). Στην την δεκαετία του 1970 παρατηρούμε ότι οι αφίσες στηρίζονται στην φωτογραφία και οι γραφίστες συνεργάζονται με επαγγελματίες φωτογράφους.

Αφίσες για την εξέλιξη της αισθητικής της αφίσας από το 1950

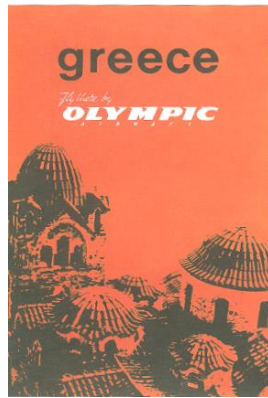
Εικόνα 2.42

Αφίσα του Κατζουράκη Μιχάλη για το φεστιβάλ Επιδαύρου, 1965

Εικόνα 2.43

Αφίσα της Κατζουράκη Αγνής για την Εθνική Λυρική Σκηνή, 1962

Εικόνα 2.44

Αφίσα του Φρέντυ Β.Κάραμποτ

Εικόνα 2.45

Αφίσα της Κατζουράκη Αγνής για το Φεστιβάλ Αθηνών 1968

Εικόνα 2.46

Αφίσα του Κατζουράκη Μιχάλη

Εικόνα 2.47

Αφίσα του Κατζουράκη Μιχάλη

Εικόνα 2.48

Αφίσα του Σπύρου Βασιλείου

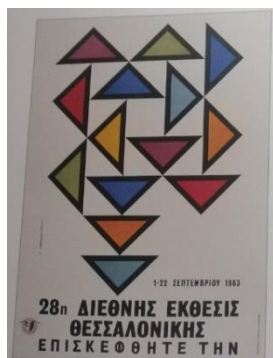
2.10 Η αφίσα την δεύτερη πεντηκονταετία του 1950 και οι πρώτες αφίσες από τις Διεθνείς Εκθέσεις Αφίσας

Μέχρι το 1950 καλλιτέχνες, ζωγράφοι και χαράκτες είναι αυτοί που ασχολούνται κατά κόρον με τον σχεδιασμό της αφίσας και σε γενικές γραμμές τις γραφικές τέχνες. Περίπου την δεύτερη πεντηκονταετία του 1950 και για πρώτη φορά στον τομέα των εφαρμοσμένων τεχνών νέοι καλλιτέχνες και γραφίστες εργάζονται σε αποκλειστικότητα στις γραφικές τέχνες κάτι που δεν ίσχυε τα προηγούμενα χρόνια. Η ίδρυση των πρώτων σχολών και η ανάπτυξη των όσων υπήρχαν και λόγω των αυξημένων αναγκών για την διαφήμιση συγκροτούν και καταρτίζουν γραφίστες. Οι σχολές όπως των Διακοσμητικών Τεχνών του Αθηναϊκού Τεχνολογικού Ινστιτούτου γνωστή και ως σχολή Δοξιάδη και των Διακοσμητικών Τεχνών του Γιώργου Βακαλό. Μια από τις πιο σημαντικές σχολές που αποτέλεσε και την πρώτη σχολή εφαρμοσμένων τεχνών στην Ελλάδα είναι αυτή του Γιώργου και Ελένης Βακαλό, του Παναγιώτη Τέτση και του Φραντζή Φραντζησκάκη, η οποία δραστηριοποιείτε ακόμα και στις μέρες μας στον χώρο του σχεδιασμού.

Την εποχή εκείνη εμφανίζονται και νέα καλλιτεχνικά περιοδικά όπως τα Ζυγός των Καλών Τεχνών , Αρχιτεκτονική, Επιθεώρηση της Τέχνης της ελληνικής αριστεράς κλπ. όπου και ασχολούνταν και με την αφίσα. Το περιοδικό με το όνομα Ταχυδρόμος το οποίο κυκλοφόρησε και ως ένθετο της εφημερίδας τα Νέα το Σαββατοκύριακο , είναι αυτό που προκηρύσσει διαγωνισμούς αφίσας για την Διεθνή Έκθεση της Θεσσαλονίκης . Κάποιες αφίσες είναι του Γιάννη Σβορώνου το 1963 (**εικόνα 2.49**), του Κάρολου Τσίζεκ το 1964 (**εικόνα 2.50**), και το πρώτο βραβείο στην Διεθνή Έκθεση της Θεσσαλονίκης το 1962 (**εικόνα 2.51**).

Σημαντική πρόοδο όσον αφορά την καλλιτεχνική ποιότητα της ελληνικής αφίσας καθώς προσπαθεί να συναγωνιστεί την ευρωπαϊκή αφίσα. Στην Αθήνα πραγματοποιείται η πρώτη Διεθνής Έκθεση Αφίσας το 1963 η οποία φιλοξενείται στην πινακοθήκη Ζυγός που διοργάνωσε η διαφημιστική εταιρεία Γνώμη. Συμμετείχαν διάφοροι ευρωπαίοι καλλιτέχνες από δώδεκα χώρες και μόνο ο Γιώργος Βακιρτζής εκπροσωπούσε την Ελλάδα τον οποίο και βράβευσαν ανάμεσα σε τόσους ξένους καλλιτέχνες.

Ενδεικτικές αφίσες της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης τα έτη
1962,1963,1964

Εικόνα 2.49

Αφίσα του Γιάννη Σβορώνου , για την Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης 1963

Εικόνα 2.50

Αφίσα του Κάρολου Τσιζέκ, για την Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης 1964

Εικόνα 2.51

Πρώτο Βραβείο Πανελληνίου Διαγωνισμού Αφίσας για την Διεθνή Έκθεση
Θεσσαλονίκης που διοργάνωνε το περιοδικό Ταχυδρόμος ,1962

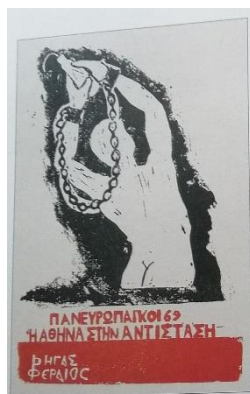

2.11 Η αφίσα την περίοδο της Δικτατορίας του 1967

Με την επιβολή της στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδα στις 21 Απριλίου του 1967 επηρεάζεται και η Ελληνική αφίσα καθώς σταματάει να εξελίσσεται. Η δημιουργικότητα και η πρόοδος παύει πλέον να υπάρχει και διαμορφώνεται πλέον μέσα από τις συνθήκες που επιβάλλονται εκείνη την εποχή. Το κείμενο των ήδη προϋπάρχουσων δωδεκάφυλλων γιγαντοαφισών όπου διαφημίζουν ξένα προϊόντα όπως καλλυντικά μπύρες, τσιγάρα κλπ, μεταφράζεται πλέον στα ελληνικά. Οι Έλληνες καλλιτέχνες του εξωτερικού δραστηριοποιούνται ενεργά σχεδιάζουν αντιφασιστικές αφίσες κατά του δικτατορικού καθεστώτος της Ελλάδος ώστε να ευαισθητοποιήσουν αλλά και να κινητοποιήσουν την ευρωπαϊκή κοινή γνώμη. Οι αντιφασιστικές οργανώσεις στη Ελλάδα όπως ο αυτή με το όνομα Ρήγας Φεραίος σχεδιάζει αφίσες και λινόλεουμ **(εικόνες 2.52&2.53)** κατά του καθεστώτος. Αντίστοιχα και στις χώρες του εξωτερικού όπως η Γαλλία, Αγγλία, ΗΠΑ, Καναδά, με την οργάνωση «Μακρυγιάννης» , μέχρι την Ιταλία, τη Δυτική Γερμανία και τη Σουηδία δραστηριοποιούνταν πολιτικοί εξόριστοι που συμμετείχαν στον αντιδικτατορικό αγώνα. Σε μερικές από τις αφίσες τους συνδέουν τον αγώνα κατά του καθεστώτος με τον αγώνα του 1821 χρησιμοποιώντας διάφορους συμβολισμούς. Η αντιφασιστική αφίσα σε μικρό μέγεθος γίνεται ευρέως γνωστή και στο εξωτερικό ακόμη δραστηριοποιούνται και οι φοιτητές του πανεπιστημίων του εξωτερικού και οι αφίσες κατά τις χούντας κατακλύζουν τις πρωτεύουσες.

Στο εσωτερικό πάλι πολλοί καλλιτέχνες και διανοούμενοι εξορίζονται στα νησιά του Αιγαίου και της Κρήτης . Σε αυτά τα νησιά εκτυλίσσονταν διάφορα πολιτιστικά δρόμενα από τους εξόριστους καλλιτέχνες όπως και θεατρικές παραστάσεις όπως για παράδειγμα στο νησί του Αϊ Στράτη κάποιες από τις παραστάσεις ήταν οι Πέρσες του Αισχύλου, η Βαβυλώνια του Βυζαντίου, ο Έμπορος της Βενετίας του Σαίξπηρ κλπ. Εξόριστος από παλαιότερα ως πολιτικός κρατούμενος ήταν και ο ζωγράφος Χρήστος Δαγκλής ο οποίος σχεδίαζε τα σκηνικά και τις αφίσες για της παραστάσεις μια από αυτές είναι η αφίσα για τους Πέρσες του Αισχύλου το 1951 **(εικόνα 2.54)**. Οι αντιφασιστικές αφίσες του Γιώργου **(εικόνα 2.55&2.56)** Αργυράκη (1938) και του Σάββα Τζαννετάκη (1939-1978) γίνονται γνωστές μετά την πτώση της δικτατορίας το 1974. Οι αφίσες του Σάββα Τζαννετάκη γνωρίζουν μεγάλη απήχηση στις σκανδιναβικές χώρες όπου και διοργανώνονται εκθέσεις για τις αφίσες κατά του καθεστώτος **(εικόνα 2.57&2.58)**.

Χαρακτικά της αντιφασιστικής οργάνωσης Ρήγας Φεραίος

Εικόνα 2.52

Χαρακτικά της αντιφασιστικής οργάνωσης Ρήγας Φεραίος

1969

Εικόνα 2.53

Χαρακτικά της αντιφασιστικής οργάνωσης Ρήγας Φεραίος

1969

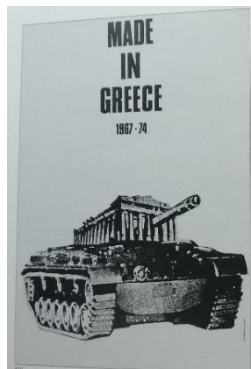
Αφίσα για τις παραστάσεις των εξόριστων στον Αϊ Στράτη

Εικόνα 2.54

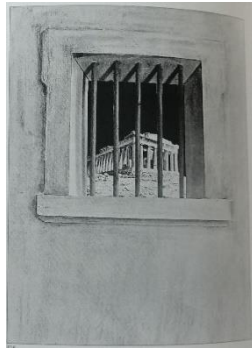
Αφίσα για το θέατρο εξόριστων στον Αϊ Στράτη , παράσταση
Αισχύλου Πέρσες , Χρήστος Δαγκλής , 1961

Αντιδικτατορικές αφίσες του Γιώργου Αργυράκη και Σάββα Τζαννετάκη

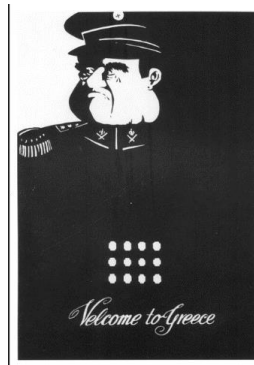
Εικόνα 2.55

Αντιδικτατορική αφίσα του Γιώργου Αργυράκη ,1973

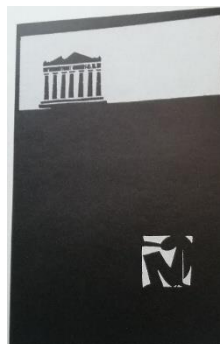
Εικόνα 2.56

Αντιδικτατορική αφίσα του Γιώργου Αργυράκη ,1973

Εικόνα 2.57

Αντιδικτατορική αφίσα του Σάββα Τζαννετάκη ,1973

Εικόνα 2.58

Αντιδικτατορική αφίσα του Σάββα Τζαννετάκη ,1973

2.12 Η αφίσα κατά την περίοδο της Μεταπολίτευσης

Ύστερα από την πτώση της χούντας τον Ιούλιο του 1974 η εποχή γνωστή ως Μεταπολίτευση, παρατηρείται έντονη πολιτικοποίηση της χώρας καθώς τα πολιτικά κόμματα και κινήματα νομιμοποιούνται. Με την πτώση της Δικτατορίας υπάρχει πλέον ελευθερία το λόγου και έκφρασης και τα πολιτικά κόμματα βομβαρδίζουν με πολιτικές αφίσες τους δρόμους των πόλεων. Οι ιδεολογίες των κομμάτων γίνονται γνωστές στο λαό μέσα από τις αφίσες τους. Αυτές οι αφίσες που κατακλύζουν τους τοίχους των δρόμων έχουν μερικώς χάσει την καλαισθησία τους και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι αφίσες κατασκευάζονταν γρήγορα και στον ερασιτεχνισμό ορισμένων δημιουργών, αυτές οι αφίσες τοποθετούνται η μία πάνω στην άλλη στους τοίχους με αποτέλεσμα να συσσωρεύεται ένας μεγάλος όγκος χαρτιού και να δίνουν ένα άσχημο θέαμα στους δρόμους. Εκείνη την εποχή η αφισοκόλληση έχει πάρει μεγάλες εκτάσεις καθώς τοποθετούνται ανεξέλεγκτα αφίσες και πολλές φορές σε μέρη όπου δεν επιτρεπόταν. Στις βουλευτικές εκλογές και το δημοψήφισμα του 1974. Στον λιγοστό χρόνο προετοιμασίας που διέθεταν τα κόμματα δεν κατάφεραν να οργανώσουν καλά τις προεκλογικές εκστρατείες τους με αποτέλεσμα να οπαδοί της κάθε παράταξης να ασχολούνται με την αφισοκόλληση και οι αφίσες με την σειρά τους να είναι ασπρόμαυρες αφίσες **(εικόνα 2.59)** πολλές με τις φωτογραφίες των υποψηφίων τους.

Το 1971 εμφανίζεται για πρώτη φορά η εικοσιτετράφυλλη έγχρωμη γιγαντοαφίσα προϊόν διαφημιστικού γραφείου από το κόμμα των Φιλελεύθερων του Κωνσταντίνου Μητσotάκη. Στις αρχές της δεκαετίας του 1980 οι ξένες διαφημιστικές φέρνουν, νέες τεχνικές, αισθητική και ιδέες στην προεκλογική διαφήμιση. Το Π.Α.ΣΟΚ. (Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα) ένα από τα δυο μεγάλα κόμματα στις αφίσες του χρησιμοποιεί έντονα και ζωηρά χρώματα με ευφάνταστα συνθήματα όπου μοιράζουν λεφτά, προφέρουν ευκαιρίες στους νέους προσπαθώντας να ταυτίσουν την συνείδηση των πολιτών με την αλλαγή. Ακόμη το σύνθημα του είναι το σύνθημα Ραντεβού στην Ιστορία καθώς έχει επιρροές από την προεκλογική εκστρατεία του Γάλλου πολιτικού Φρανσουά Μιτεράν καθώς είναι η πρώτη φορά που απεικονίζεται το πρόσωπο του ηγέτη Ανδρέα Παπανδρέου **(εικόνα 2.60)** όπως και του Γάλλου πολιτικού στην αντίστοιχη αφίσα **(εικόνα 2.61)**.

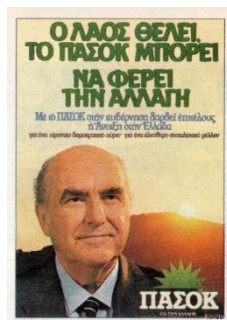
Τα επόμενα είκοσι χρόνια από την Μεταπολίτευση η αξιοσημείωτες δουλειές των καλλιτεχνών ελαχιστοποιούνται. Οι καλλιτέχνες που διακρίθηκαν για το έργο τους είναι η Βουβούλα Σκούρα **(εικόνα 2.62)** για τις αφίσες της στο θέατρο και στον κινηματογράφο και ο Δημήτρης Θ. Αρβανίτης **(εικόνα 2.63)** για τις αφίσες του για διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις όπως το θέατρο, ο κινηματογράφος, εκδηλώσεις, μουσική κλπ.

Πολιτικές αφίσες της μεταπολίτευσης

Εικόνα 2.59

Προεκλογική αφίσα του κόμματος της Νέα Δημοκρατίας
για τις εκλογές του 1974

Εικόνες 2.60 & 2.61

Αριστερά η αφίσα του Γιώργου Παπανδρέου για τις εκλογές του 1981
Δεξιά η επηρεασμένη αφίσα από τον Γάλλο πολιτικός Φρανσουά Μιτεράν

Θεατρική αφίσα της Βουβούλας Σκούρα

Εικόνα 2.62

Αφίσα για παράσταση του Κρατικού Θεάτρου
Βορείου Ελλάδος, Βουβούλα Σκούρα

Αφίσα του Δημήτρη Θ. Αρβανίτη

Εικόνα 2.63

Αφίσα για το 4^ο φεστιβάλ Μεσογειακής και Αιγαιοπελαγίτικης και Αδριατικής Κουζίνας,
Δημήτρης Αρβανίτης, 2004

2.13 Η αφίσα στον 21ο αιώνα

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 οι ραγδαίες εξελίξεις στα λογισμικά των υπολογιστών ανατρέπουν την τους κανόνες του σχεδιασμού της γραφιστικής και πραγματοποιείται σταδιακά η εισαγωγή της στην ψηφιακή εποχή. Οι γραφίστες και οι καλλιτέχνες δεν σχεδιάζουν με το χέρι αλλά στην οθόνη ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή. Στις μέρες μας η αδιάκοπη πρόοδος της τεχνολογίας έχει αλλάξει τον τρόπο με το οποίο δημιουργείται η γραφιστική τέχνη. Οι σχεδιαστές πλέον διαθέτουν μια πληθώρα σχεδιαστικών προγραμμάτων με την βοήθεια των οποίων μπορούν να σχεδιάσουν την αφίσα τους. Παρόλου που οι αφίσες υπάρχουν πάνω από εκατό χρόνια και ο σχεδιασμός τους τον 21^ο αιώνα έχει αλλάξει ριζικά καθώς ακολουθεί τις τεχνολογικές εξελίξεις της εποχής όπως την ευρεία διάδοση των μέσων μαζικής ενημέρωσης μέσω του διαδικτύου. Η τυπωμένη αφίσα έχει πλέον αντικατασταθεί από την ψηφιοποιημένη η οποία μπορεί να περιέχει κινούμενες εικόνες, βίντεο με ήχο κλπ. Η ψηφιοποιημένη αφίσα απαλλάσσεται από το κόστος εκτύπωσης, μπορεί να προβληθεί με την χρήση τεχνολογίας σε κινητά τηλέφωνα, φορητούς υπολογιστές και μπορεί να πληροφορήσει δισεκατομμύρια ανθρώπους σε οποιαδήποτε γωνία του πλανήτη βρίσκονται.

Μια καινούργια μορφή αφίσας που εμφανίστηκε τον 21^ο αιώνα είναι η διαδραστική αφίσα (**εικόνα 2.64**). Μέσω της διαδραστικής αφίσας οι θεατές μπορούν να συμμετέχουν και οι ίδιοι καθώς διαθέτουν συνδέσμους, κινούμενα βίντεο και σχέδια, διάφορα άλλα μέσα, για να τους επιτρέψουν να έχουν πρόσβαση σε περαιτέρω ενημερωτικό υλικό για το θέμα που απεικονίζει η κάθε αφίσα. Ένα παράδειγμα διαδραστικής αφίσας είναι αφίσα η οποία σχεδιάστηκε από την γερμανική εταιρεία Junk Von Matt το 2009 και θίγει το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας. Αυτή η αφίσα έχει ενσωματωμένο έναν αισθητήρα παρακολούθησης ματιών όταν δεν την κοιτάζει κάποιος είναι μια απλή αφίσα με μια εικόνα ενός άνδρα που χτυπάει την γυναικά του, όταν όμως εστιάζει σε αυτήν η εικόνα μετατρέπεται σε μια φωτογραφία του ίδιου ζευγαριού που προσποιείται ότι είναι ευτυχισμένο. Επομένως η διαδραστική αφίσα επιτρέπει στους θεατές να κατανοήσουν καλύτερα το θέμα που θίγει ο σχεδιαστής.

Εικόνα 2.64

Διαδραστική αφίσα της γερμανικής εταιρείας Junk Von Matt, 2009

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΑΦΙΣΑΣ

Στην παρούσα διπλωματική το σχεδιαστικό κομμάτι αφορά των σχεδιασμό της αφίσας την έκθεση για τα 200 της Ελληνικής Επανάστασης με τίτλο «Αϊτή-Ελλάδα 1821-2021, ταξίδι προς την Ελευθερία, Respect» που έγινε με την πρωτοβουλία της εικαστικού Λήδας Παπακωνσταντίνου. Για την έκθεση αυτή που έλαβε μέρος σε 4 πόλεις Αθήνα, Σπέτσες, Ναύπλιο και Σύρο συνεργάστηκε το Πανεπιστήμιο Αιγαίου το τμήμα Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων με το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου με το τμήμα Παραστατικών και Ψηφιακών Τεχνών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Η έκθεση στην Σύρο πραγματοποιήθηκε νωρίτερα τον Μάιο του 2021 αντί για τον Σεπτέμβριο του 2022 στην αίθουσα Βατη διότι ο χώρος της Πινακοθήκης δεν ήταν διαθέσιμος.

Αυτή έκθεση έχει μια διαφορετική προσέγγιση για τα 200 χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης που συμπληρώθηκαν το 2021 καθώς εστιάζει στην Αϊτή η οποία ήταν η πρώτη χώρα που αναγνώρισε την Ελληνική επανάσταση ενάντιών του Τουρκικού ζυγού. Ο Αδαμάντιος Κοραής έκανε έκκληση για βοήθεια από τον Αϊτινό πρόεδρο Ζαν Πιερ Μπουαγιέ αλλά ο ίδιος στην επιστολή του αναφέρει ότι η Αϊτή πρώτον ήταν φτωχή χώρα και δεύτερον δεν είχε ολοκληρώσει τον αγώνα της κατά της Γαλλίας. Επομένως έστειλε για βοήθεια 100 Αϊτινούς και σαρανταπέντε τόνους καφέ για να του πουλήσουν και να αγοράσουν όπλα και άλλα πολεμοφόδια. Όμως το καράβι με τους Αϊτινούς και τους 45 τόνους καφέ δεν έφτασε ποτέ στην Ελλάδα.

Οι εργασίες των φοιτητών που συμμετείχαν στην έκθεση όπου έλαβαν χώρα το εαρινό εξάμηνο του 2021 στα πλαίσια του μαθήματος σχέδιο-χρώμα του πρώτου εξαμήνου της αναπληρώτριας καθηγήτριας Οικονομίδου Φλωρεντίας που έγινε εξ αποστάσεως λόγω της πανδημίας. Τα έργα των φοιτητών είναι είτε μια μοντέρνα εκδοχή κλασικών εικονογραφημένων, κολάζ, κόμικ, βίντεο, διαθέτοντας ενίοτε μια δόση χιούμορ. Επίσης στα έργα αυτά οι θεματικές ενότητες ποικίλουν καθώς οι φοιτητές εμπνέονται από όλη την ιστορία στα έργα τους όπως από το καράβι που δεν έφτασε ποτέ στην Ελλάδα, από το γράμμα του προέδρου Μπουαγιέ, τους κόκκους καφέ. Ακόμη συνδέουν και συνδυάζουν το τότε με το τώρα χρησιμοποιώντας πρόσωπα του σήμερα της λευκής και μαύρης φυλής ή σε άλλα έργα πρόσωπα των ηρώων της επανάστασης του '21. Επομένως το κοινό στοιχείο όλων των έργων είναι ότι γεφυρώνουν το παρόν με το παρελθόν με μια μοντέρνα προσέγγιση όπου το κάθε έργο προσπαθεί να μεταφέρει το δικό μήνυμα με ένα μοναδικό τρόπο.

Κατά τον σχεδιασμό της αφίσας της έκθεσης, μελέτησα με την σειρά μου αυτή την εκδοχή της ιστορίας η οποία ήταν άγνωστη σε εμένα. Εκτός από την ιστορία μελέτησα και τα έργα των φοιτητών που αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης για τον σχεδιασμό των τριών αφισών οι οποίες αναλύονται παρακάτω. Προσπάθησα και εγώ να αποτυπώσω με ένα πιο σύγχρονο τρόπο την βασική ιδέα της συμφιλίωσης και της συμμαχίας δυο χωρών που αν και διέφεραν στο χρώμα κατάφεραν να επαναστατήσουν και να διεκδικήσουν την ελευθερία τους. Παρακάτω αναλύεται ο τρόπος για τον σχεδιασμό μιας αφίσας που ακολούθησα και τα στάδια ανάπτυξης των τριών αφισών.

Οι αφίσες της Έκθεσης έχουν σχεδιαστεί όλες στα προγράμματα φώτοσοπ (photoshop) και ιλουστρέιτορ (illustrator). Οι εικόνες που υπάρχουν στις αφίσες έχουν σχεδιαστεί με γραφίδα στα παραπάνω προγράμματα. Το μέγεθος των αφισών είναι κάθετο και σε A3 διαστάσεις. Το απευθυνόμενο κοινό είναι οποιοσδήποτε επιθυμεί να επισκεφτεί την έκθεση και δεν υπάρχει περιορισμός στην ηλικία της ομάδας στόχου.

3.1 Ο Σκοπός και η λειτουργία της αφίσας

Όπως αναφέρθηκε και στα δυο προηγούμενα κεφάλαια η αφίσα τοποθετείται σε δημόσιους χώρους με σκοπό να ενημερώσει και να πείσει τον θεατή χρησιμοποιώντας οπτικές μεθόδους. Η επιθυμητή εντύπωση που δημιουργεί στον θεατή δεν πρέπει να ξεπερνά τα δύο με πέντε δευτερόλεπτα. Μια άριστη σχεδιασμένη αφίσα προκαλεί την περιέργεια του θεατή αλλά και διεγείρει την συναισθηματική του πλευρά. Ο κάθε θεατής ερμηνεύει διαφορετικά την κάθε αφίσα με βάση την καταγωγή του, την εποχή στην οποία ζει, το κοινωνικό και πολιτικό υπόβαθρο, τα ήθη και τα έθιμα κλπ

3.2 Ποια είναι τα κριτήρια αξιολόγησης της αφίσας

Μια αφίσα για να είναι αποτελεσματική και να πετύχει τον στόχο της θα πρέπει να διαθέτει ένα ενδιαφέρον σχέδιο και στυλ που θα συνοδεύεται με από πρωτότυπους συνδυασμούς γραμματοσειρών εικόνων και χρωμάτων. Ακόμη θα πρέπει οπτικά να διαθέτει εντυπωσιακά σχήματα, χρώματα, πρωτότυπα μοτίβα, καθώς σαφή και σωστά δομημένα κείμενα. Για να σχεδιαστεί μια αφίσα θα πρέπει να εκ των προτέρων να οριστούν κάποιες παράμετροι:

- Το περιεχόμενο και οι πληροφορίες που θα περιέχει η αφίσα
- Η κατάλληλη τοποθέτηση του κειμένου σε σχέση με το φόντο
- Ο συνδυασμός της εικόνας με το κείμενο
- Η επιλογή των χρωμάτων
- Η διάταξη των στοιχείων που θα έχει η αφίσα
- Η πρωτότυπη σχεδιαστική ιδέα

3.3 Το Απευθυνόμενο Κοινό

Καθώς ο ρόλος της αφίσας είναι η επικοινωνία θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η ομάδα-στόχος (γνωστή ως target group) των ατόμων στην οποία απευθύνεται. Για να είναι μια αφίσα αποτελεσματική πρέπει να σχεδιάζεται και να απευθύνεται κυρίως στην προκαθορισμένη ομάδα-στόχος που έχει οριστεί εξ αρχής. Του σχεδιασμού της αφίσας προηγούνται οι απαντήσεις των ακόλουθων ερωτήσεων:

- Για ποιον σχεδιάζεται η αφίσα;
- Τι γνωρίζει ήδη το απευθυνόμενο κοινό ή ομάδα-στόχος;
- Τι θα ενδιέφερε το απευθυνόμενο κοινό ή την ομάδα-στόχο

3.4 Η τοποθεσία της αφίσας

Οι διαφημιστές και οι σχεδιαστές όταν επιθυμούν να τραβήξουν την προσοχή του θεατή από χιλιόμετρα μακριά σχεδιάζουν γιγαντοαφίσες για διάφορες ενημερωτικές εκστρατείες. Τα μεγέθη της αφίσας κυμαίνονται από το μέγεθος A0 έως και το μέγεθος A6 και όσο μεγαλύτερο είναι το μέγεθος της αφίσας τόσο πιο εύκολα θα την προσέξει ο θεατής σε σχέση με μια αφίσα μικρότερη σε μέγεθος. Οι σχεδιαστές ή διαφημιστές θα πρέπει προτού αποφασίσουν το μέγεθος της αφίσας να ερωτηθούν τα εξής:

- Που θα τοποθετηθούν ή που θα εμφανίζονται αυτές οι αφίσες;
- Πόσο μακριά θα βρίσκεται ο θεατής από το σημείο που θα τοποθετηθεί η αφίσα;

Αν στοχεύουν στο να διαβάσει την αφίσα ένα άτομο την φορά τότε το κατάλληλο μέγεθος είναι το A4. Ένας άλλος πιο αποτελεσματικός τρόπος για αυτή την περίστασή είναι οι μικρές αφίσες γνωστά ως φυλλάδια καθώς είναι εύκολα στην παραγωγή και την διανομή. Η αφίσα κατά κύριο λόγο είναι ένα οπτικό μέσω όμως θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στο περιεχόμενο καθώς πρέπει να είναι γραμμένο με ένα κατάλληλο στυλ αλλά και διάταξη καθώς θα πρέπει να ακολουθούν μια ιεραρχία. Τα τρία στοιχεία της σχεδίασης που καθιστούν καλή μια αφίσα είναι το περιεχόμενο της, το στυλ της και την οπτικοποίηση της.

3.5 Τα βήματα για την παραγωγή αφίσας

- 1) Σχεδιασμός του μηνύματος (περιεχόμενο)
- 2) Οπτικοποίηση του μηνύματος (διάταξη)
- 3) Εύρεση της κατάλληλης εικόνας (οπτικοποίηση)
- 4) Δοκιμή του προσχεδίου
- 5) Επανεξέτασή και οριστικοποίηση

3.5.1 Βήμα 1: Σχεδιασμός του μηνύματος

Η εικόνα της αφίσας πρέπει να επικοινωνεί και να έχει συνοχή με το μήνυμα της αφίσας. Το μήνυμα της μπορεί να είναι μια σύντομη ατάκα όπως για παράδειγμα να έχει ενθαρρυντικό χαρακτήρα ή να είναι μια περίληψη ενός σύνθετου θέματος. Το περιεχόμενο και οι πληροφορίες πρέπει να κατανοητές σύντομες και συνοπτικές. Ο σχεδιαστής θα πρέπει να τοποθετήσει το μήνυμα

και τις πληροφορίες στο κατάλληλο σημείο της αφίσας ανάλογα με την διάταξη και να αποφύγει την εισαγωγή του κειμένου στις άκρες της αφίσας.

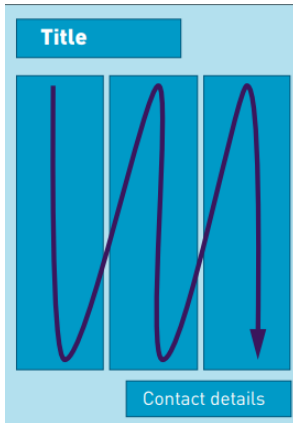
3.5.2 Βήμα 2: Οπτικοποίηση του μηνύματος

Οι αφίσες εξιστορούν μια σύντομη ιστορία. Η διάταξη ενώνει το περιεχόμενα με την εικόνα, καθορίζει το πως οι θεατές θα δουν το τελικό σχέδιο σαν σύνολο. Εάν η αφίσα τους ενδιαφέρει και τους τραβήξει την προσοχή θα την διαβάσουν λεπτομερώς εάν πάλι δεν τους το περιεχόμενο της αφίσας τους είναι αδιάφορο δεν θα την διαβάσουν καν. Ένα σημαντικό θέμα στον σχεδιασμό της αφίσας είναι η διάταξη καθώς συνδέει τα διάφορα επίπεδα του κειμένου με τις εικόνες τα γραφικά και τα χρώματα και ενώνει όλα αυτά τα στοιχεία για να δημιουργήσει ένα όμορφο σύνολο. Επίσης πρέπει να αναγράφονται και περαιτέρω πληροφορίες για το θέμα που παρουσιάζει η κάθε αφίσα όπως ημερομηνία και ώρα, τοποθεσία, κλπ.

Διάταξη αφίσας

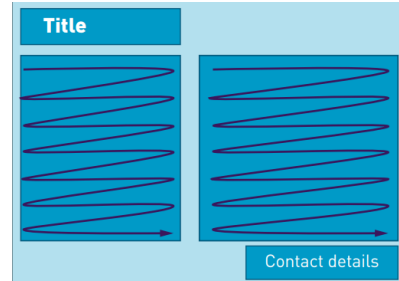
Η διάταξη (layout) της αφίσας καθορίζεται από την ποσότητα του κειμένου που θα περιέχει η αφίσα για αυτό τον λόγο υπάρχουν πολλοί και διαφορετικοί τρόποι για την δημιουργία διάταξης. Μια δομή διάταξης για ένα μοιάζει με την σελίδα ενός βιβλίου όπου ξεκινάει η ανάγνωση ξεκινάει από πάνω δεξιά και καταλήγει κάτω αριστερά (**εικόνα 3.1**). Μια άλλη μορφή διάταξης είναι οι στήλες (**εικόνα 3.2**), όπου βοηθούν τον θεατή να ακολουθήσει την ροή του κειμένου. Στο κείμενο πρέπει να υπάρχει μια ισορροπία καθώς δεν πρέπει να υπάρχουν ούτε πολλές στήλες αλλά ούτε και πολύ λίγες. Η κάθετη διάταξη είναι προτιμότερη από την οριζόντια διάταξη σε μια αφίσα διότι στην οριζόντια διάταξη υπάρχουν περισσότερες γραμμές κειμένου που δυσκολεύουν τον θεατή στην ανάγνωση. Άλλος ένας τρόπος διάταξης είναι η προσθήκη επικεφαλίδων, ο διαχωρισμός του κειμένου σε επιμέρους τμήματα καθοδηγεί τους θεατές στην ανάγνωση του κειμένου (**εικόνα 3.3**). Σημαντικό είναι να αποφεύγεται ο διαχωρισμός του κειμένου σε πάρα πολλά τμήματα καθώς δυσχεραίνει την ανάγνωση το κειμένου. Επίσης τα διαγράμματα παρέχουν περισσότερες πληροφορίες και οργανώνουν το κείμενο κάνοντας το πιο ενδιαφέρον. Εξίσου σημαντική είναι η διάταξη βασισμένη σε πλέγμα με γραμμές και στήλες καθώς όλα τα στοιχεία παραμένουν όλα μαζί (**εικόνα 3.4**). Αν πάλι εστιάσουμε στο κεντρικό μήνυμα προκύπτουν και άλλες διατάξεις ίσως και πιο κατάλληλες πάντα βέβαια εξαρτάται από το θέμα της αφίσας. Επιπλέον ο σχεδιασμός της αφίσας πρέπει να έχει μια ισορροπία να κατευθύνει τον θεατή στην ανάγνωση των κειμένων της αφίσας.

Παραδείγματα διάταξης αφίσας

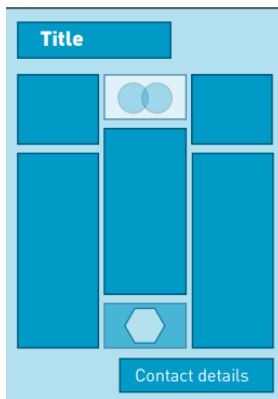
Εικόνα 3.1

Διάταξη αφίσας όπως η σελίδα ενός βιβλίου

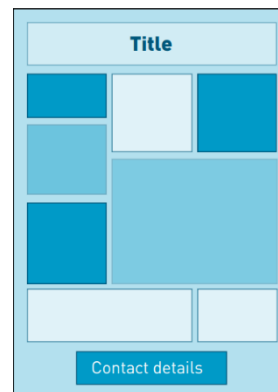
Εικόνα 3.2

Διάταξη αφίσας με στήλες

Εικόνα 3.3

Διάταξη αφίσας με διαχωρισμό σε επιμέρους τμήματα

Εικόνα 3.4

Διάταξη αφίσας με πλέγματα

Επίσης το χρώμα που θα επιλεγεί για την γραμματοσειρά θα πρέπει να έχει αντίθεση με το φόντο της αφίσας ώστε τα γράμματα να είναι ευανάγνωστα. Μπορεί το κείμενο να χρησιμοποιηθεί σαν οπτική εικόνα καθώς οι λέξεις μπορούν να ενσωματωθούν ή και να πάρουν την μορφή του κειμένου. Με αυτόν τον τρόπο ο σχεδιαστής καταφέρνει να τραβήξει την προσοχή του θεατή αλλά και να περάσει το μήνυμα που επιθυμεί. Εξίσου σημαντικό είναι να μην γεμίζει όλο τον χώρο της αφίσας με πληροφορίες αλλά να αφήνει κενές περιοχές είτε γύρω από την εικόνα είτε από το κείμενο για να δίνεται περισσότερη έμφαση στο κείμενο.

3.5.3 Οι εικόνες, τα γραφικά, τα χρώματα

Οι εικόνες της αφίσας υποστηρίζουν οπτικά το κείμενο και πρέπει να συνδέονται με το κύριο μήνυμα της. Για να υποστηρίξουν το κείμενο της αφίσας το οπτικό υλικό διαθέτει ένα ευρύ φάσμα από εικόνες, φωτογραφίες, γραφήματα, διαγράμματα, σχέδια και εικονογραφήσεις (illustrations). Οι εικόνες ή οποιοδήποτε οπτικό υλικό δεν πρέπει να δυσχεραίνουν την ανάγνωση του κειμένου. Για να βεβαιωθεί ο σχεδιαστής ότι πληροί τα πρότυπα του αποτελεσματικού σχεδιασμού της αφίσας θα πρέπει να θέσει της εξής ερωτήσεις:

- Το μήνυμα στοχεύει στην ομάδα-στόχο;
- Η αφίσα θα καταφέρει να τραβήξει την προσοχή των θεατών;
- Το σχέδιο της αφίσας είναι σαφές και κατανοητό;
- Η αφίσα είναι σχεδιασμένη με πρωτότυπο τρόπο;

Στην αφίσα ένα ακόμα σημαντικό κομμάτι είναι η επιλογή της χρωματικής παλέτας. Τα πολλά και διαφορετικά χρώματα σε μια αφίσα έχουν ως αποτέλεσμα να αποσπούν την προσοχή του θεατή επομένως ένας χρωματικός συνδυασμός είναι πιο αποτελεσματικός καθώς μπορεί να προσελκύσει το ενδιαφέρον του θεατή και να ρίξει μια πιο προσεκτική ματιά. Σε μια αφίσα τα έντονα χρώματα είναι πιο εντυπωσιακά και πρέπει να ταιριάζουν με το μήνυμα. Επίσης πρέπει να δημιουργείται έντονη αντίθεση ώστε να τραβάει την προσοχή του θεατή από μακριά. Τέλος θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν η βασική αρχή όσο λιγότερα τόσο το καλύτερο (less is more) καθώς υποστηρίζει σε μεγάλο βαθμό το σχεδιασμό μιας αφίσας με τα διάφορα μοτίβα και οι ατάκες η οποίες προσελκύουν περισσότερο την προσοχή του θεατή σε σχέση με μια πυκνογραμμένη αφίσα γεμάτη με σχέδια

3.6 Τα στάδια εξέλιξης των τριών αφισών και η ανάλυση των σταδίων τους

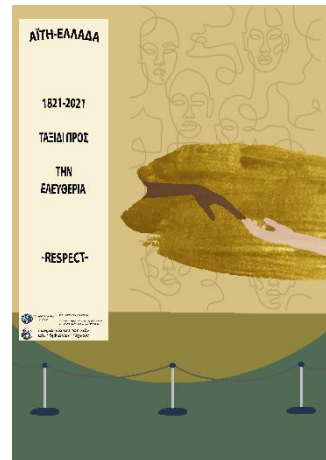
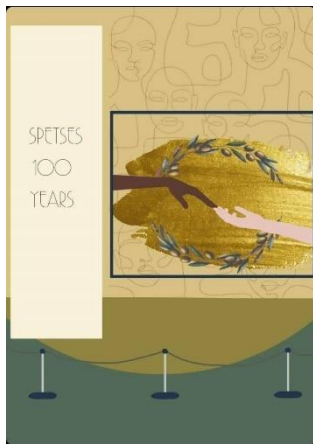
Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω εμπνεύστηκα και εγώ με την σειρά μου από τα έργα των φοιτητών και το ύφος που ακολούθησε όλη η έκθεση. Σε συνεργασία με την κ. Φλωρεντία Οικονομίδου που είναι μια από τους επιβλέποντες καθηγητές της διπλωματικής μου εργασίας η οποία με καθοδήγησε και με βοήθησε στο σχεδιασμό των τριών αφισών. Στις τρεις αυτές τις αφίσες χρησιμοποιήθηκε κυρίως η συμμαχία των δυο αυτών χωρών που συμβολίζεται μέσω της χειραψίας των χεριών με τα χρώματα της λευκής και της μαύρης φυλής. Επίσης τα πρόσωπα των γυναικών στο φόντο αντιπροσωπεύουν τους σκλάβους διότι όπως είναι γνωστό η Αϊτή οι πρώτοι αποικιοκράτες ήταν οι Ισπανοί και έπειτα οι Γάλλοι όπου και τους μεταχειριζόταν ως σκλάβους. Συμβολικά σε μερικά γράμματα και πρόσωπα χρησιμοποιώ το γαλάζιο και το κόκκινο χρώμα τα οποία είναι αντίστοιχα τα χρώματα της Ελληνικής και Αϊτινής σημαίας .

Αρχικά όπως αναφέραμε και παραπάνω σε όλα τα έργα της έκθεσης υπάρχει μια σύνδεση του παρελθόντος με το σήμερα δηλαδή να μεταφέρουμε την ιστορία και την βοήθεια της Αϊτής στους Έλληνες με ένα διαφορετικό και σύγχρονο τρόπο χωρίς να έχει κάποιο εθνικό χαρακτήρα. Όπως βλέπουμε στο 1^ο στάδιο της πρώτης αφίσας η πρώτη απόπειρα έχει ένα διαφορετικό χαρακτήρα αρχαιοελληνικό χαρακτήρα ο οποίος διαφέρει αρκετά και ξεφεύγει από αυτόν της έκθεσης. Οπότε η αφίσα στα επόμενα στάδια εξελίσσεται και επικεντρώνεται στο κυρίως στην συμμαχία μεταξύ των δυο χωρών και συμβολίζεται μέσω της χειραψίας. Η πρώτη και η τρίτη αφίσα στηρίζονται στο ίδιο τεκμήριο της συμμαχίας απλά αλλάζει το στυλ της.

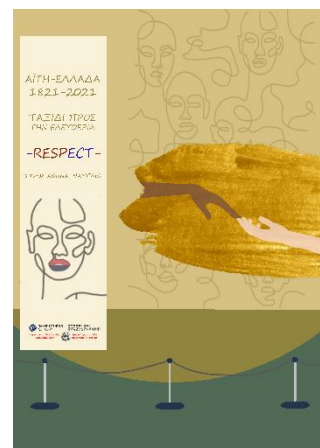
Μερικά τεχνικά χαρακτηριστικά που χρησιμοποιήθηκαν σε όλες τις αφίσες που λήφθηκαν υπόψη για τον σωστό σχεδιασμό της αφίσας όπως αναλύθηκαν και παραπάνω. Η γραμματοσειρά που χρησιμοποιήθηκε για το κείμενο της αφίσας είναι η Segoe Print, Regular. Το μέγεθος των γραμμάτων σε A3 διαστάσεις δεν ξεπερνά τα 16 pt και συγκεκριμένα ο κεντρικός τίτλος της έκθεσης είναι 35 pt, ο υπότιτλος 16 pt και τα γράμματα της τοποθεσίας 18 pt. Χρησιμοποιήθηκαν σχήματα όπως ελλείψεις τετράγωνα, γραμμές και χρώματα σε αποχρώσεις πράσινου, καφέ, γκρι άσπρου και μαύρου .

3.6.1 Στάδια εξέλιξης της πρώτης αφίσας

1^ο Στάδιο

2^ο Στάδιο

3^ο Στάδιο

4^ο Στάδιο

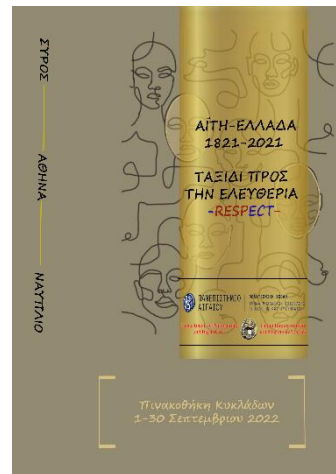
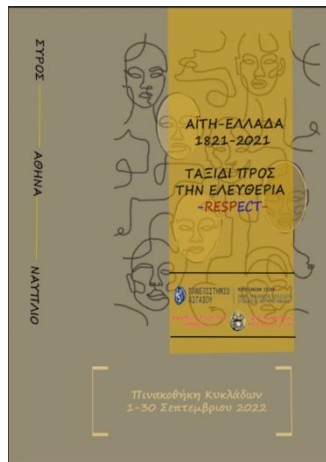

Τελική Αφίσα

3.6.2 Στάδια εξέλιξης της δεύτερης αφίσας

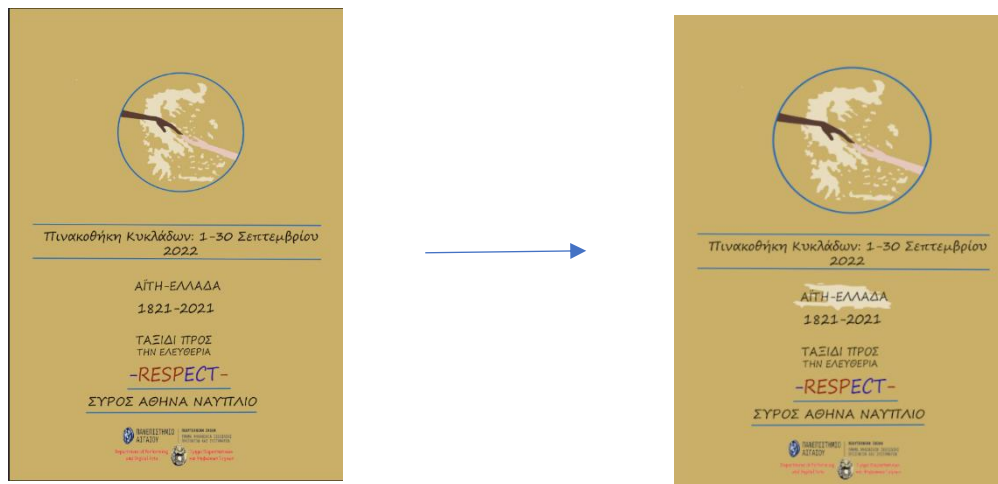
1^ο Στάδιο

Η δεύτερη αφίσα διαφέρει με την πρώτη καθώς δεν χρησιμοποιείται η ίδια κεντρική ιδέα και διαθέτει ένα πιο ουδέτερο χαρακτήρα. Τα γυναικεία αυτά πρόσωπα αντιπροσωπεύουν το έθνος της Αιτής και κάποια από αυτά φαίνονται σαν να φοράνε προσωπίδες όπως συνηθίζουν οι φυλές αυτές είτε για λατρευτικό σκοπό είτε για διάφορα εθιμικά δρώμενα κλπ. Επίσης για να γεμίσει όλος ο χώρος της αφίσας τοποθετήθηκαν οι πληροφορίες είτε στα πλάγια είτε στο κάτω μέρος της αφίσας. Όσον αφορά τα τεχνικά χαρακτηριστικά της χρησιμοποιήθηκαν πιο σκούρες αποχρώσεις κυρίως του καφέ στο φόντο και για να δημιουργηθεί αντίθεση ώστε να προσελκύσει την προσοχή τους θεατή σύμφωνα και με την παράγραφο 3.5.3, το χρώμα του πλαισίου με το κεντρικό μήνυμα αλλάζει σε χρυσό.

3.6.3 Στάδια εξέλιξης της τρίτης αφίσας

1^ο Στάδιο

Στην τρίτη και τελευταία αφίσα κεντρική ιδέα είναι και πάλι η συμμαχία των δυο χωρών που συμβολίζεται με την χειραψία των χεριών, αυτή την φορά όμως μέσα σε ένα κύκλο με γαλάζιο περίγραμμα όπως και το χρώμα της ελληνικής σημαίας με φόντο τον χάρτη της Ελλάδος με την τωρινή γεωγραφική επέκτασή της. Κάτω λοιπόν από αυτόν τον κύκλο τοποθετούνται όλες οι πληροφορίες για την έκθεση και στον τίτλο Αϊτή-Ελλάδα υπάρχει φόντο ο χάρτης της Αϊτής. Αυτή η αφίσα έχει κατά κύριο λόγο έναν Ελληνικό χαρακτήρα και μπορεί να μπερδέψει τον θεατή για αυτό απορρίφθηκε και η επιλογή για την αφίσα της Έκθεσης έγινε ανάμεσα από τις δυο πρώτες αφίσες.

3.7 Επιλογή αφίσας για την Έκθεση

Η επιλογή της αφίσας έγινε ανάμεσα στην πρώτη (παράγραφος 3.6.1) και στην δεύτερη αφίσα (παράγραφος 3.6.2). Ανάμεσα από αυτές τις δυο αφίσες επιλέχθηκε η πρώτη αφίσα για τους εξής λόγους. Πρώτον η πρώτη αφίσα, σύμφωνα και με τους παραπάνω κανόνες που ισχύουν για τον σωστό σχεδιασμό αφίσας, καθοδηγεί τον θεατή στην ανάγνωση του κειμένου. Οι εικόνες στηρίζουν οπτικά το κείμενο και δεν δυσχεραίνουν την ανάγνωση του. Δεύτερον, η αφίσα με τον συνδυασμό αυτών των συγκεκριμένων εικόνων αλλά και των χρωμάτων αποτυπώνει εύλογα το θέμα της έκθεσης. Στην δεύτερη αφίσα που κυριαρχούν οι γυναικείες μορφές μπορεί να μπερδέψουν τον θεατή καθώς είναι πιο ουδέτερη και δεν βασίζεται σε κάποιο ιστορικό τεκμήριο όπως πολλά από τα έργα της έκθεσης. Το πιο εντυπωσιακό στην δεύτερη αφίσα είναι το χρυσό παραλληλόγραμμο εμπεριέχει τον τίτλο της έκθεσης το οποίο όμως δεν ήταν αρκετό για να επιλεγεί.

3.8 Οι εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν στον σχεδιασμό της αφίσας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΙΓΑΙΟΥ

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ
ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

Department of Performing
and Digital Arts

Τμήμα Παραστατικών
και Ψηφιακών Τεχνών

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

Καραχρήστος, Σ. (2003). Ελληνικές Αφίσες.Κέδρος. σελίδες 9-15,260-268

Κοσκινάς, Π. (1993). 70 Χρόνια Ελληνικής Διαφήμισης 1870-1940. Selector.σελίδες 25,50

Μίλτος Φραγκόπουλος. 2006. Εισαγωγή στην Ιστορία και τη θεωρία του graphic design. Futura.σελίδες 42-48

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Shaw Rod, Reed Brian (2016): G021: How to design a poster. Loughborough University. Online resource. <https://hdl.handle.net/2134/31414>

Διαδικτυακές Πηγές

Οι λαϊκές λιθογραφίες (1858-1940). MIET. (n.d.). Retrieved September 20, 2022, from <https://www.miet.gr/event-list/event-SWTHRIOS-XRHSTIDHS-1858-1940-br-Oi-laikes-liθografies-toy-Swthrioy-Xrhstidh>

Σκρουμπέλος, Θ. (2015, April 19). Οι αφίσες του Ρήγα στους τοίχους ξανά. Η Εφημερίδα των Συντακτών. Retrieved September 20, 2022, from https://www.efsyn.gr/nisides/23439_oi-afises-toy-riga-stoys-toihoys-xana

Εικαστικοί για την δικτατορία 1967-1974. Lefkada News RSS. (2019, May). Retrieved September 20, 2022, from <http://www.kolivas.de/archives/342666>

Γεωργία Δρακάκη (24 Μαρτίου 2021), Κρουστάλη Μ., & Team, in.gr. (2021, March 24). Η παραγνωρισμένη συμβολή της Αϊτής στην Ελληνική Επανάσταση. in.gr. Retrieved September 20, 2022, from <https://www.in.gr/2021/03/24/greece/paragnorismeni-symvoli-tis-aitistin-elliniki-epanastasi/>

Ιστορία της Ελληνικής Τυπογραφίας. Ιστορία της Ελληνικής Τυπογραφίας | The American School of Classical Studies at Athens. (n.d.). Retrieved September 20, 2022, from <https://www.ascsa.edu.gr/research/gennadius-library-gr/history-of-greek-printing-gr/history-of-greek-printing-details-gr>

- Μπιτζένης, Δημήτρης. (n.d.). Η Επιπεδοτυπία. Retrieved September 20, 2022, from <https://www.bizdim.gr/index.php/tehnologiaektyposeon/thebook/32-epipedotipia>
- Μουσείο Ελληνικής Χαρακτικής Ε.Ε.Τ.Ε. (n.d.). Η τεχνική της Λιθογραφίας. Retrieved September 20, 2022, from http://www.gpmuseum.gr/e_ekpedevsi/xaraktiki_texni/lithografia.html
- Κατσαντώνη, Χ. (2014, May 11). Η ιστορία της προεκλογικής αφίσας. The TOC. Retrieved September 20, 2022, from <https://www.thetoc.gr/new-life/article/i-istoria-tis-proeklogikis-afisas/>
- Καλαντζή, Ι. (2012, December 20). Η κινηματογραφική γιγαντοαφίσα ως εικαστικό γεγονός. Ο δρόμος της αριστεράς, Πολιτική Εφημερίδα Retrieved September 20, 2022, from <https://edromos.gr/i-kinimatografiki-gigantoafisa-os-ei/>
- Μπίτσικα, Ε. (2008, November 14). "ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ 2009" από την Alpha Bank, με ελληνικές αφίσες από αλλοτινές καλύτερες ημέρες... Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. Retrieved September 20, 2022, from <https://www.kathimerini.gr/opinion/711782/imerologio-2009-apo-tin-alpha-bank-me-ellinikes-afises-apo-allotines-kalyteres-imeres/>
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2022, September 19). Jules Chéret. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/biography/Jules-Cheret>
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2013, September 12). poster. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/poster>
- Meggs, P. B. (2021, October 7). graphic design. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/art/graphic-design>
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2022, September 4). David Carson. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/biography/David-Carson>
- Jules Chéret. Windsor Fine Art. (n.d.). Retrieved September 20, 2022, from <https://www.windsorfineart.com/jules-cheret>
- V&A · A short history of the poster. Victoria and Albert Museum. (n.d.). Retrieved September 20, 2022, from <https://www.vam.ac.uk/articles/a-short-history-of-the-poster>
- International Poster Gallery. (n.d.). Retrieved September 20, 2022, from <https://www.internationalposter.com/a-brief-history-of-the-poster/>
- A century of modernist posters. International Poster Gallery. (n.d.). Retrieved September 20, 2022, from

<https://www.internationalposter.com/exhibitions/a-century-of-modernist-posters/>

International Poster Gallery. (n.d.). Retrieved September 20, 2022, from <https://www.internationalposter.com/style-primers/plakatstil-the-poster-style/>

Poster design - characteristics of good poster design. aroposter. (2018, August 12). Retrieved September 20, 2022, from <https://www.aposter.com/poster-design/>

Section 1 part 1: Brief history of poster design. Oxfam Australia. (2018, September 14). Retrieved September 20, 2022, from <https://www.oxfam.org.au/section-1-part-1-brief-history-of-poster-design-2/>

Biography of Jules Cheret. Jules Cheret - The Complete Works - Biography. (n.d.). Retrieved September 20, 2022, from <https://www.jules-cheret.org/biography.html>

Wikimedia Foundation. (2022, September 19). *Pop art*. Wikipedia. Retrieved September 20, 2022, from https://en.wikipedia.org/wiki/Pop_art

Metmuseum.org. (n.d.). Retrieved September 20, 2022, from <https://www.metmuseum.org/about-the-met/collection-areas/drawings-and-prints/materials-and-techniques/printmaking/lithograph>

Ives, Colta. "Lithography in the Nineteenth Century." In *Heilbrunn Timeline of Art History*. New York: The Metropolitan Museum of Art, 2000—. http://www.metmuseum.org/toah/hd/lith/hd_lith.htm (October 2004)

BBC. (n.d.). *History - William Caxton*. BBC. Retrieved September 20, 2022, from https://www.bbc.co.uk/history/historic_figures/caxton_william.shtml

Henri de Toulouse-Lautrec: Moma. The Museum of Modern Art. (n.d.). Retrieved September 20, 2022, from <https://www.moma.org/artists/5910>

Encyclopedia Britannica, inc. (n.d.). *The Digital Revolution*. Encyclopædia Britannica. Retrieved September 20, 2022, from <https://www.britannica.com/art/graphic-design/The-digital-revolution>

Interactive posters. Creating made easy. (n.d.). Retrieved September 20, 2022, from <https://create.wp.derby.ac.uk/interactive-posters/>

Lancaster, J. (2019, October 2). *E-posters: The Digital Revolution that wasn't (quite)*. Association Meetings International. Retrieved September 20, 2022, from <https://amimagazine.global/News/E-posters-the-digital-revolution-that-wasn-t-quite>

Poster masters of the Belle Epoque 1890-1910. International Poster Gallery. (n.d.). Retrieved September 20, 2022, from <https://www.internationalposter.com/exhibitions/poster-masters-of-the-belle-epoque-1890-1910/>

Zhu, Z. (Ed.). (2019, October 9). *Evolution of poster design in the 21st Century*. Graphic Design Theory. Retrieved September 20, 2022, from <https://rampages.us/gdtheory/2019/10/09/evolution-of-poster-design-in-the-21st-century/>

Πηγές Εικόνων

Εικόνες 1^{ου} Κεφαλαίου

Metmuseum.org. (n.d.). Retrieved September 20, 2022, from <https://www.metmuseum.org/about-the-met/collection-areas/drawings-and-prints/materials-and-techniques/printmaking/lithograph>

MeisterDrucke. (n.d.). Art prints by Jules Cheret. Retrieved September 20, 2022, from <https://www.meisterdrucke.uk/artist/Jules-Cheret.html>

MeisterDrucke. (n.d.). Art prints by Henri de Toulouse Lautrec. Art prints by. Retrieved September 20, 2022, from <https://www.meisterdrucke.uk/artist/Henri-de-Toulouse-Lautrec.html>

MeisterDrucke. (n.d.). Art prints sorted by topic and category. Retrieved September 20, 2022, from <https://www.meisterdrucke.uk/search/Alphonse%20Mucha.html>

International Poster Gallery. (n.d.). Alles Trinkt Teutonenbrau (bookplate) - hohlwein, Ludwig, 1926. 8.9" x 11.6" / 23 x 30 cm. Lithograph: Paper. Id# GEL10772. \$135. Retrieved September 20, 2022, from <https://www.internationalposter.com/product/alles-trinkt-teutonenbrau-bookplate/?i=43&c=59c65cdf-d773-419a-83bd-102701769f92&&sw=&bw=&sh=&bh=&m=in&s=&o=0>

V&A · A short history of the poster. Victoria and Albert Museum. (n.d.). Retrieved September 20, 2022, from <https://www.vam.ac.uk/articles/a-short-history-of-the-poster>

Submission successful! International Poster Gallery. (n.d.). Retrieved September 20, 2022, from <https://www.internationalposter.com/search/?filterNames=%0A+++++++&categories=8b7f3220-c27b-4830-a6e0-a0e4e7c4840b&sort=&l=120&o=0&all=>

- Icon-Icon. (2020, October 20). Andy Warhol Campbell's soup cans - icon. ICON. Retrieved September 20, 2022, from <https://www.icon-icon.com/en/andy-warhol-campbells-soup-cans/>
- Marilyn Monroe, hot pink by Andy Warhol large poster print (70 x 65 cm). National Galleries of Scotland. (n.d.). Retrieved September 20, 2022, from <https://www.nationalgalleries.org/shop/prints-and-posters/large-poster-prints/marilyn-monroe-hot-pink-andy-warhol-large-poster-print>
- Marilyn Monroe, hot pink by Andy Warhol large poster print (70 x 65 cm). National Galleries of Scotland. (n.d.). Retrieved September 20, 2022, from <https://www.nationalgalleries.org/shop/prints-and-posters/large-poster-prints/marilyn-monroe-hot-pink-andy-warhol-large-poster-print>
- 'Liz' by Andy Warhol Elizabeth Taylor 1965 toronto exhibition poster. For Sale at 1stDibs. (n.d.). Retrieved September 20, 2022, from https://www.1stdibs.com/furniture/wall-decorations/prints/liz-andy-warhol-elizabeth-taylor-1965-toronto-exhibition-poster/id-f_28202692/
- Wilhelm Dachauer Auction price results - invaluable. (n.d.). Retrieved September 20, 2022, from <https://www.invaluable.com/artist/dachauer-wilhelm-otvck8vjvp/sold-at-auction-prices/>
- Wikimedia Foundation. (2022, June 9). Hans Rudi Erdt. Wikipedia. Retrieved September 20, 2022, from https://en.wikipedia.org/wiki/Hans_Rudi_Erdt
- dcd, W. by. (n.d.). Poster. david carson design. Retrieved September 20, 2022, from <http://www.davidcarsondesign.com/t/tag/poster/>

Εικόνες 2^{ου} Κεφαλαίου

- Καραχρήστος, Σ. (2003). Ελληνικές ΑΦφ'ισες.ΚΕΔΡΟΣ.σελίδες.12-15,18-21,42,44,46,50,56-60,66,68,69,71,73,76,77,78,88,89,131,134,139,141-142,214,216,218,248,271
- Δικτατορία: 1967-1974. Αριστερά και '21. (2021, March 3). Retrieved September 20, 2022, from <https://aski1821.gr/enotites-old/diktatoria-1967-1974/>
- Όλα στα κάρβουνα. (2006). Retrieved September 20, 2022, from http://olastakarvouna.blogspot.com/2006/10/blog-post_11.html
- Αφίσεις. Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος. (n.d.). Retrieved September 21, 2022, from <https://www.ntng.gr/Default.aspx?lang=el-GR&page=78&pg=21&item=6749>
- Χρησιτίδης Σωτήρης-Η δύναμις του ελλητισμού*. Η Ελληνική Ζωγραφική. (2014, January 8). Retrieved September 21, 2022, from <https://paletteart.wordpress.com/2014/01/09/%cf%87%cf%81%ce%b7%c>

[f%83%cf%84%ce%af%ce%b4%ce%b7%cf%82-%cf%83%cf%89%cf%84%ce%ae%cf%81%ce%b7%cf%82-sotiris-christidis-1858-1940/%cf%87%cf%81%ce%b7%cf%83%cf%84%ce%af%ce%b4%ce%b7%cf%82-%cf%83%cf%89%cf%84%ce%ae%cf%81%ce%b7%cf%82-%ce%b7-%ce%b4%cf%8d%ce%bd%ce%b1%ce%bc%ce%b9%cf%82-%cf%84%ce%bf%cf%85-%ce%b5%ce%bb%ce%bb%ce%b7%ce%bd/](https://nhmuseum.gr/tmimata/mesa-stis-sylloges-tou-mouseiou/item/1494-igigantomachiatiskresnas-kaiimythodisandreiatonellinonepitypsomatoston1378metronchromolithografia)

Office. (2021, March 22). "Η Γιγαντομαχία Της Κρένσας /και η Μυθώδης ανδρεία των Ελλήνων επί του του ύψους των 1378 μέτρων", χρωμολιθογραφία. nhmuseum EIM. Retrieved September 21, 2022, from <https://nhmuseum.gr/tmimata/mesa-stis-sylloges-tou-mouseiou/item/1494-igigantomachiatiskresnas-kaiimythodisandreiatonellinonepitypsomatoston1378metronchromolithografia>

Χρηστίδης Σωτήρης-Το τραγικόν πανόραμα των σφαγών και του εμπρησμού της Σμύρνης.1922, Η έν Παρισίους συγερρά άπόπειρα δολοφονίας του Έθνάρχου Ε. Βενιζέλου και ή Θεία Πρόνοια, 1920.paletaart3. (2017, October 6). Retrieved September 21, 2022, from <https://paletaart3.wordpress.com/2014/11/10/%CF%87%CF%81%CE%B7%CF%83%CF%84%CE%AF%CE%B4%CE%B7%CF%82-%CF%83%CF%89%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B7%CF%82-sotiris-christidis-1858-1940-part-ii/%CF%87%CF%81%CE%B7%CF%83%CF%84%CE%AF%CE%B4%CE%B7%CF%82-%CF%83%CF%89%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B7%CF%82-%CF%84%CE%BF-%CF%84%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CE%BD-%CF%80%CE%B1%CE%BD%CF%8C%CF%81%CE%B1/>

Εικόνες 3^{ου} Κεφαλαίου

Shaw Rod, Reed Brian (2016): G021: How to design a poster. Loughborough University. Online resource. <https://hdl.handle.net/2134/31414>

